

กลุ่มวิจัยสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาพ:
(Built Environment for Health Research Unit)
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
be4h.aku@gmail.com

ISBN : 978-616-278-241-1

โรงพยาบาล สร้างสุข (ภาวะ)

โครงการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาพ:
กรณีศึกษา : สถานพยาบาล
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โรงพยาบาลสร้างสุข (ภาวะ)

โครงการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาพ: กรณีศึกษา: สถานพยาบาล

คณะผู้แต่ง: สายทิวา งามสุด
อนาศรี สัมพันธ์ราษฎร์ เพ็ชรยิ้ม
สนนาก สีนอุไรพันธ์
Sigit Dwiananto Arifwidodo
สุปรียา หวังพิเชษฐ
พรราวพรรณราย มัลลิกะมาลัย
ชวัญชัย กาแก้ว
คณินนภฎฐ์ โอฬารวงศ์สกุล

ISBN : 978-616-278-241-1

ออกแบบกราฟฟิก: APOSTROPHY'S The Synthesis Server Co.,Ltd

ผู้รับผิดชอบการพิมพ์: กลุ่มวิจัยสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาพ:

(Built Environment for Health Research Unit)

ที่อยู่: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
Faculty of Architecture, Kasetsart University
50 Ngamwongwan Road, Ladyao, Jatujak, Bangkok 10900

โทรศัพท์: 02 9428960-3 Fax: 02 9405413

E-mail: be4h.aku@gmail.com

Website: www.arch.ku.ac.th

พิมพ์ที่: บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด
9/11-13 ถนนพหลโยธิน 32 แขวง 1 แขวงสนามศุภชลาศัย
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

E-mail: bsprint@gmail.com

Website: www.bskanpim.co.th

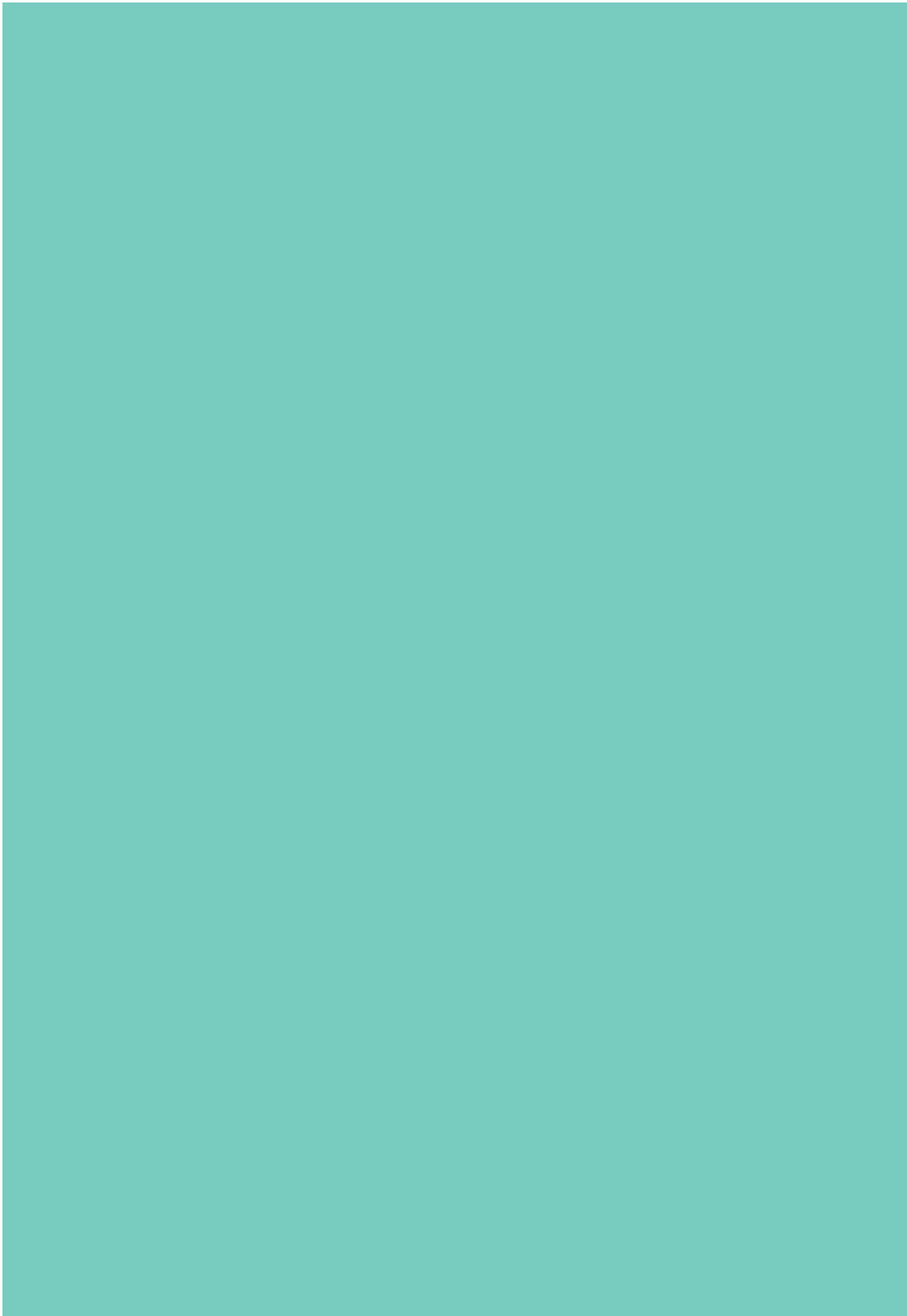
พิมพ์ครั้งที่: 1

ปีที่พิมพ์: 2558

จำนวนหน้า: 70 หน้า

จำนวนที่จัดพิมพ์: 1,500 เล่ม

เอกสารนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแพร่ผลงานของ โครงการวิจัยสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาพ:
กรณีศึกษา: สถานพยาบาล โดยคุณสนนินสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสรรค์เสริมสุขภาพ (สสส.)

คำนำ

โรงพยาบาลเป็นสถานที่ที่ให้บริการโดยตรงเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล บำบัดและสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้กับประชาชน คงจะดีไม่น้อยถ้าหากอาคารสถานที่หรือที่เรียกรวมๆว่า “สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง” ของโรงพยาบาลจะไม่เพียงแต่อำนวยความสะดวกให้การบริการและปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วยังช่วยส่งเสริมผลลัพธ์ในการบำบัดรักษา สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้ใช้โรงพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีและงานวิจัยเชิงประจักษ์หลากหลายที่ว่า สิ่งแวดล้อมที่ดีมีผลต่อการสร้างสุขภาวะและคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการฟื้นตัวทางร่างกายและจิตใจของผู้ป่วย แต่เพราะเหตุใดเราจึงพบเจอบ่อยครั้งว่าโรงพยาบาลจำนวนมากกลับมีลักษณะบางอย่างที่เป็นอุปสรรคต่อความสะดวก รวดเร็วและปลอดภัยของการบริการทางสุขภาพ และอาจทำให้เราเกิดความกังวลในโรคภัยไข้เจ็บซึ่งเป็นสาเหตุของการมาเยือนโรงพยาบาลยิ่งขึ้นไปอีก

การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการออกแบบ พัฒนาและจัดการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างของโรงพยาบาล เพื่อให้เกิดสุขภาวะทั้งทางกาย จิตใจ สังคมและมีคุณภาพ และพิสูจน์ว่าหลักการดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ในโรงพยาบาลในประเทศไทย จึงเกิดขึ้นโดยโครงการวิจัยสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาวะ กรณีศึกษา: สถานพยาบาล ซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มวิจัยสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาวะ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2558 ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยนำเอาทฤษฎีและองค์ความรู้จากงานวิจัยเชิงประจักษ์หลากหลายที่ว่าสิ่งแวดล้อมที่ดีมีผลต่อการสร้างสุขภาวะและคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการฟื้นตัวทางร่างกายและจิตใจของผู้ป่วย มารวบรวมและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงพยาบาล กรณีศึกษา เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ เข้าใจปัญหา และทดลองและทดสอบความเป็นไปได้ของการปฏิบัติจริงภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ ของโรงพยาบาลรัฐ เช่น งบประมาณ ทรัพยากร ขั้นตอนการดำเนินงานและปัจจัยต่างๆ

หนังสือ “โรงพยาบาลสร้างสุข (ภาวะ)” ในมือท่านเล่มนี้ จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงพยาบาลให้เป็นสถานที่สร้างสุขภาวะให้แก่ผู้ใช้สอยโดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเพื่อสรุปแนวคิดและหลักการเบื้องต้นในการออกแบบและจัดการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างของโรงพยาบาล ในรูปแบบที่อ่านเข้าใจง่าย และส่วนที่สองเพื่อสรุปการดำเนินงานพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงพยาบาลกรณีศึกษาจำนวน 2 แห่ง โดยโครงการวิจัยฯ เพื่อเป็นตัวอย่างของการนำทฤษฎีมาปฏิบัติจริงและเพื่อเรียนรู้บทเรียนจากปัญหาและการแก้ปัญหาที่เหมาะสมในแต่ละกรณี ในการนี้ โครงการวิจัยฯ ได้ดำเนินการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับบุคลากรทั้งระดับบริหารและปฏิบัติการของโรงพยาบาล เพื่อให้การพัฒนาอาคารสถานที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้อย่างแท้จริงบนพื้นฐานของหลักการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อสุขภาวะและการนำบัตรรักษา

หนังสือ “โรงพยาบาลสร้างสุข (ภาวะ)” เหมาะจะใช้เป็นคู่มือเบื้องต้นให้บุคลากรของโรงพยาบาลได้ศึกษาหลักการและประเมินความสอดคล้องของสภาพแวดล้อมของตนกับแนวทางการออกแบบจัดการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาวะ และเพื่อใช้อ้างอิงในการดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ร่วมกับการปรึกษาในรายละเอียดกับบุคลากรทางวิชาชีพสถาปัตยกรรมและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อสุขภาวะ ผู้สนใจสามารถประยุกต์ใช้ความเข้าใจในหลักการเดียวกันกับอาคารประเภทอื่นๆ ได้เช่นกัน

ผู้จัดทำเชื่อว่าด้วยความร่วมมือระหว่างศาสตร์ด้านสถาปัตยกรรมและศาสตร์ด้านการออกแบบสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างของโรงพยาบาลและสถานบริการเพื่อสุขภาพในระดับต่างๆ จะพัฒนาขึ้นได้ เป็นสถานที่สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสุขภาวะให้แก่ผู้ใช้อาคาร ทั้งผู้ป่วย ญาติ และผู้ให้บริการ คือแพทย์ พยาบาล และบุคลากรสนับสนุน โดยทั่วถึงกัน

กลุ่มวิจัยสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาวะ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พฤษภาคม 2558

คำนิยม

การมีสุขภาพดีนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความเจ็บป่วยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและส่งผลต่อสุขภาพด้วย เราควรให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเราด้วย

ดังนั้น บทบาทการส่งเสริมสุขภาพที่ดีของประชาชนไทย คงไม่ใช่หน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุขหรือหน่วยงานสุขภาพเท่านั้น แต่ทุกสาขาวิชาชีพสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้ประชาชนไทยมีสุขภาพดีได้ การพัฒนาเครือข่ายพหุสาขาวิชาชีพเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ จึงเป็นแนวคิดสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ด้านสุขภาพกับความรู้อื่นๆ ของวิชาชีพแต่ละสาขา โดยหวังว่าเครือข่ายดังกล่าวนี้จะเป็นกลไกในการสนับสนุนให้เกิดการทำงานที่ตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สสส. ในฐานะองค์กรสร้างเสริมสุขภาพ ที่มุ่งสร้างสุขภาพให้แก่ประชาชนไทย จึงได้สนับสนุนการบูรณาการองค์ความรู้จากเครือข่ายพหุสาขาวิชาชีพอื่นๆ กับเครือข่ายด้านสุขภาพ ในการพัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมในการสร้างเสริมสุขภาพ โดยเริ่มจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งโครงการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาพ เป็นโครงการนำร่องโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีการนำศาสตร์ทางด้านสถาปัตยกรรมมาใช้ในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในสถานพยาบาลให้เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี โดยโครงการได้รวบรวม วิศวกร และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากร และผู้ป่วยในสถานพยาบาลที่เป็นกรณีศึกษา ตลอดจนชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อให้ได้ต้นแบบสถาปัตยกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้และผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สสส. มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมขับเคลื่อนแนวคิดนี้ และมองเห็นความมุ่งมั่นตั้งใจของอาจารย์ทุกท่าน ในการนำความรู้ ความสามารถมาใช้ พัฒนาสถานพยาบาลให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดีของพู่ให้และพู่มารับ บริการ ตลอดจนแพทย์ พยาบาล และบุคลากรในสถานพยาบาลทุกท่าน ที่มีส่วนร่วม ในการดำเนินโครงการนี้ และขอเป็นกำลังใจให้กับทุกท่านในการสร้างสรรคงานที่มี คุณค่าต่อสังคมไทยต่อไป

สุดท้ายนี้ หวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นการจุดประกาย หรือกระตุ้นทางให้พู่ เกี่ยวข้องและพู่สนใจ นำไปใช้เป็นแนวทางในการทำงาน หรือต่อยอดเชื่อมโยงให้เกิด ประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานพยาบาล หรือนวัตกรรมทางสุขภาพอื่นๆ ที่จะเสริมสร้าง ให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีต่อไป

พ.วช.วิชัย วิสันต์นารัตน์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนการพัฒนาระบบสุขภาพ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ 8

สารบัญ

เกริ่นนำ

ภาคที่ 1 ความสุข (ภาวะ) ภาคทฤษฎี	8
● คำสำคัญที่ควรรู้จัก	9
● สิ่งแวดล้อมในสถานพยาบาลกับสุขภาวะ	16
● เราอกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลเพื่อใคร ?	17
● ใครควรมีส่วนร่วมในการออกแบบสิ่งแวดล้อม ในโรงพยาบาล ?	18
● การออกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลเพื่อสุขภาวะ : สิ่งที่ต้องใส่ใจ	21
● รู้ไว้ไม่เสียหลาย	33

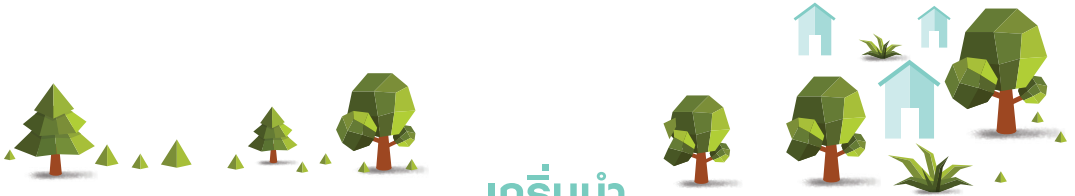

ภาคที่ 2

 ปฏิบัติการสร้างสุข (ภาวะ) 43

● เริ่มต้นทำงาน	44
- กิจกรรม “พื้นที่ของฉัน”	
- กิจกรรม “ไต่อารีภาพถ่าย แะแล้วแะ”	
- กิจกรรม “โรงพยาบาลในพื้นที่”	
● ลงมือทำ : ปฏิบัติการสร้างสุข (ภาวะ)	50

เกริ่นนำ

“โครงการสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาวะ: กรณีศึกษา:สถานพยาบาล” เป็นโครงการที่กลุ่มวิจัยสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาวะ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยโครงการมีวัตถุประสงค์ในการรวบรวมองค์ความรู้พื้นฐานในการออกแบบสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาวะในสถานพยาบาล เพื่อเผยแพร่ และเพื่อสร้างโครงข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างพหุสาขาอาชีพ รวมถึงการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ออกแบบและผู้ใช้สถานที่ในบริบทของโรงพยาบาลระดับท้องถิ่น ในการนี้ทางโครงการได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ในช่วงการดำเนินงาน ทางโครงการได้ทำการศึกษาเอกสาร เยี่ยมชม และแลกเปลี่ยนความรู้กับโรงพยาบาลหลายแห่ง ทั้งในสังกัดภาครัฐบาลและเอกชน มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย รวมถึงการลงพื้นที่เพื่อทำงานออกแบบแบบมีส่วนร่วมกับโรงพยาบาล ทั้งสองแห่งที่กล่าวถึงข้างต้น หลังจากการดำเนินงานมาเป็นเวลา 2 ปี ทางโครงการจึงได้จัดทำเอกสารฉบับนี้เพื่อรวบรวมความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ:

เอกสารฉบับนี้แบ่งเป็นสองส่วน ในภาคแรกเป็นส่วนรวบรวมความรู้พื้นฐานสำหรับผู้ที่เริ่มสนใจการออกแบบสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาวะได้ใช้เป็นแนวทางเพื่อการเริ่มต้นเข้าสู่การเรียนรู้หรือทำงานในศาสตร์แขนงนี้ ส่วนภาคที่สองเป็นการสรุปผลงานและประสบการณ์ที่โครงการนี้ได้ลงมือทำกิจกรรมและปฏิบัติงานร่วมกับโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการ แม้ผลงานและประสบการณ์ที่ได้จากแต่ละโรงพยาบาลจะต่างกันไปตามบริบทของแต่ละแห่ง สิ่งที่น่าสนใจในเอกสารฉบับนี้เป็นข้อมูลที่ทางโครงการเห็นว่าน่าจะเป็นกรณีศึกษาที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการออกแบบและการบริหารจัดการโรงพยาบาล ได้นำไปศึกษาเทียบเคียงต่อไป

ភាគី 1

គុណសុខ (រាវះ) ភាគពុម្ព

คำสำคัญที่ควรรู้จัก

ถ้าพูดถึงเรื่องของสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างกับสุขภาพ: มีคำสำคัญๆ ที่เราควร
จะรู้จักอยู่หลายคำ แต่คำที่ควรรู้จักตั้งแต่แรกเริ่มเลยก็คือคำว่า “สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง”
“สุขภาพ:” และ “สุขภาพ”

สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง (Built Environment)

หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เปลี่ยนแปลง จัดการและดูแลรักษาโดยมนุษย์
ทั้งเพื่อปกป้องมนุษย์จากสิ่งแวดล้อมโดยรวมและเพื่อเติมเต็มความประสงค์ของมนุษย์
เองรวมถึงเพื่อสนองความจำเป็น ความต้องการและคุณค่าของมนุษย์ให้เหมาะกับภาวะสุข
สบายในแต่ละท้องถิ่น

สุขภาพ: (Well-being)

หมายถึง ภาวะที่เป็นสุข ทั้งนี้สุขภาพไม่ได้จำกัดไว้เพียงแค่การปราศจากโรคภัยการบาดเจ็บ
หรือความพิการ แต่เป็นภาวะที่เป็นสุขอย่างเป็นองค์รวมทั้ง ทางกายทางจิตใจ ทางสังคม
และทางปัญญา เป็นภาวะที่บุคคลพิจารณาสภาวะของตนเองในเชิงบวก หรือพูดง่าย ๆ คือ
“รู้สึกดี” (feeling good) กับสภาวะของตนในชีวิตประจำวัน

สุขภาพ (Health)

เป็นอีกหนึ่งคำสำคัญที่ควรรู้ โดยทั่วไปความหมายของคำว่าสุขภาพจะอ้างอิงจากคำจำกัด
ความที่ประกาศใช้โดยองค์การอนามัยโลก เมื่อปี ค.ศ. 1948 ซึ่งกำหนดไว้ว่า สุขภาพ คือ
สภาพอันสมบูรณ์พร้อมของสุขภาพ:ทางกาย ทางใจ และทางสังคมโดยมิได้จำกัดไว้เพียง
แค่การปราศจากโรคภัยและทุพพลภาพ

*“Health is a state of complete physical, mental, and social
well-being and not merely the absence of disease or inrmitiy”*

ในแง่ของประเภทพื้นที่ใช้งาน มีคำที่ใช้เรียกเพื่อแสดงวัตถุประสงค์การใช้งาน
สิ่งแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพอยู่หลายคำ บางคำมีความหมายใกล้เคียงกันหรือ
มีการใช้งานซ้อนทับกันแต่ก็มีความแตกต่างกันอยู่บ้าง เราลองมาทำความรู้จักกับ
คำเหล่านั้นกัน

สิ่งแวดล้อมเพื่อการเยียวยา (Healing environment)

หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม และจิตวิทยาที่ส่งผลให้ผู้ใช้สอยเกิดความ
รู้สึกดีขึ้นในภาพรวม เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ครอบคลุมสิ่งแวดล้อมทั้งที่ใช่เพื่อช่วย
ให้มนุษย์ดีขึ้นจากความเจ็บป่วยและรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในชีวิต
ประจำวัน

สิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัด (Therapeutic environment)

หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่ออกแบบเพื่อการบำบัดรักษาโรคหรืออาการบางอย่างโดยเฉพาะ
ข้อสังเกตคือสิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัดมีความหมายที่แคบและเจาะจงกว่าสิ่งแวดล้อม
เพื่อการเยียวยา อย่างไรก็ตามก็เห็นว่ามีการใช้คำสองคำนี้ควบคู่หรือใช้แทนกันอยู่บ่อยครั้ง

สิ่งแวดล้อมเพื่อการฟื้นฟู (Restorative environment)

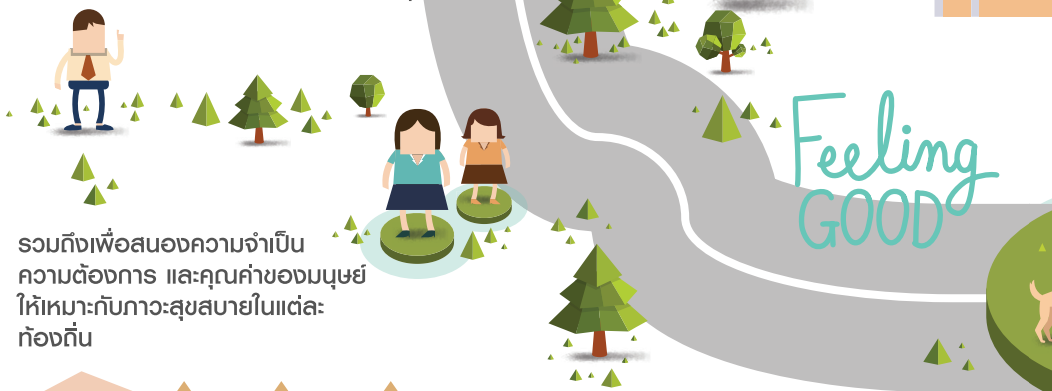
เป็นคำที่มักจะใช้ในกลุ่มนักจิตวิทยา หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่ช่วยฟื้นฟูสุขภาพจิตจาก
ความอ่อนล้าทางใจ และความเครียด ทั้งความเครียดในชีวิตประจำวันและความเครียด
แบบเรื้อรัง

สิ่งแวดล้อมส่งเสริมสุขภาพ (Salutogenic environment)

หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพะเพื่อลดโอกาสการเกิดโรค โดย
ตั้งอยู่บนแนวคิด Salutogenesis ซึ่งเสนอโดย Aaron Antonovsky ซึ่งเสนอไว้ตั้งแต่
ปลายทศวรรษที่ 70

สิ่งแวดล้อม สรรค์สร้าง (Built Environment)

หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น
เปลี่ยนแปลง จัดการและดูแลรักษาโดยมนุษย์
เพื่อปกป้องมนุษย์จากสิ่งแวดล้อมโดยรวม
และเพื่อเติมเต็มความประสงค์ของมนุษย์เอง

รวมถึงเพื่อสนองความจำเป็น
ความต้องการ และคุณค่าของมนุษย์
ให้เหมาะกับภาวะสุขสบายในแต่ละ
ท้องถิ่น

สุขภาวะ: (Well-being)

ภาวะที่เป็นสุขอย่างเป็นองค์รวมทั้ง
ทางกาย + ทางจิตใจ + ทางสังคม และทางปัญญา
เป็นภาวะที่บุคคลพิจารณาภาวะของตนเองในเชิงบวก
หรือ “รู้สึกดี” (feeling good) กับสภาวะของตนใน
ชีวิตประจำวัน

"Health is a state of complete physical, mental, and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity"
(WHO, 1948)

Health

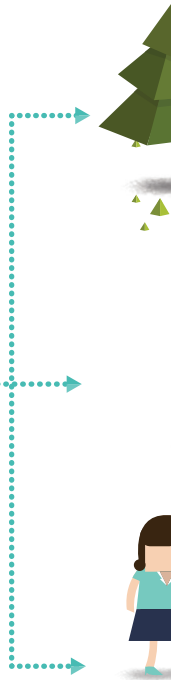
สุขภาพ (Health)

สุขภาพ คือสภาพอันสมบูรณ์พร้อมของ
สุขภาวะ:ทางกาย + ทางใจ + ทางสังคม
โดยมิได้จำกัดไว้เพียงแต่การปราศจากโรคภัย
และทุพพลภาพ (WHO, 1943)

สิ่งแวดล้อม สรรค์สร้างของ สถานพยาบาล

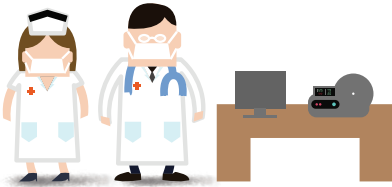
การมีสิ่งแวดล้อมที่ดีในสถานพยาบาล
สามารถนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนา
สุขภาพได้ในหลายระดับและหลายมิติ ได้แก่

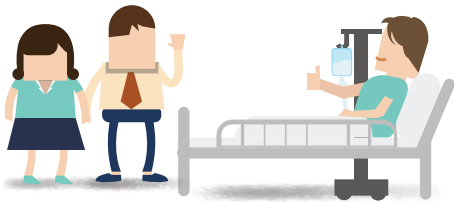

การพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของผู้ใช้โรงพยาบาลทุกประเภท
ทั้งผู้ให้บริการผู้รับบริการ
และชุมชนแวดล้อม

การพัฒนาประสิทธิภาพ
การปฏิบัติงานของบุคลากร
ผู้ให้บริการด้านสุขภาพ

การพัฒนาประสิทธิภาพ
ในการบำบัดรักษาผู้ป่วย

กาย

จิตใจ

สุขภาพ

สังคม

ปัญญา

สิ่งแวดล้อมในสถานพยาบาลควรตอบสนองต่อการพัฒนาสุขภาวะของผู้ที่เข้ามาใช้สถานพยาบาลใน 4 มิติ ได้แก่

สุขภาวะทางกาย

สถานพยาบาลควรเปิดโอกาสให้ผู้คนที่มีสภาพร่างกายต่างกันมีทางเลือกในการเข้าถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เท่าเทียมกัน และมีการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาหรือฟื้นฟูสภาพร่างกาย

สุขภาวะทางจิตใจ

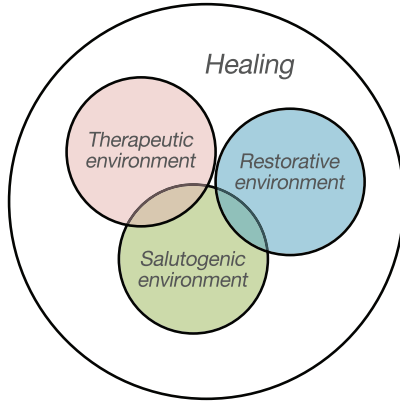
เช่นเดียวกับงานศิลปะประเภทอื่นๆ แบบแผนและลักษณะของสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างที่เหมาะสมสามารถทำให้เกิดความเป็นสุข ความผ่อนคลาย ความกระตือรือร้น การมีจิตใจที่มั่นคงและมีสมาธิ ลดความกังวลและความเครียดอันเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของผู้คนในสถานพยาบาลได้

สุขภาวะทางสังคม

สถานพยาบาลควรมีสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้ดีด้วยดี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) ได้ในระดับที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจ การมีแรงบันดาลใจ และการผ่อนคลายจากความวิตกกังวล

สุขภาวะทางปัญญา

การออกแบบสิ่งแวดล้อมในสถานพยาบาลที่ดี สามารถช่วยให้ผู้ใช้สอยเกิดความรื่นรมย์ มีการรับรู้ทางสุนทรียภาพ และเกิดพุทธิปัญญาต่อธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมรอบตัวของตนเองได้

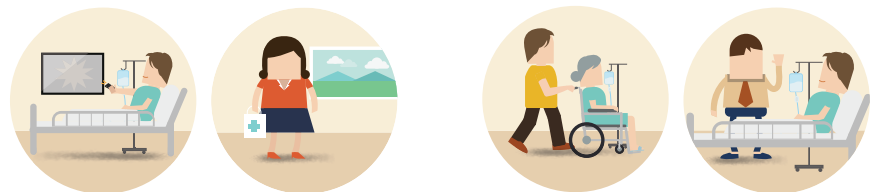

สิ่งแวดล้อมในสถานพยาบาลกับสุขภาพ:

การมีสิ่งแวดล้อมที่ดีในสถานพยาบาล สามารถนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพได้ในหลายระดับและหลายมิติ ได้แก่

- การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่สถานพยาบาลทุกประเภท ทั้งผู้ให้บริการ ผู้รับบริการและชุมชนแวดล้อม
- การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ให้บริการด้านสุขภาพ
- การพัฒนาประสิทธิภาพในการนำบัตรรักษาผู้ป่วย

เราออกแบบสิ่งแวดล้อม ในโรงพยาบาล เพื่อใคร

ผู้ป่วย ทั้งผู้ป่วยใน
และผู้ป่วยนอก

ญาติและ
เพื่อนผู้ป่วย

บุคลากร
ในโรงพยาบาล

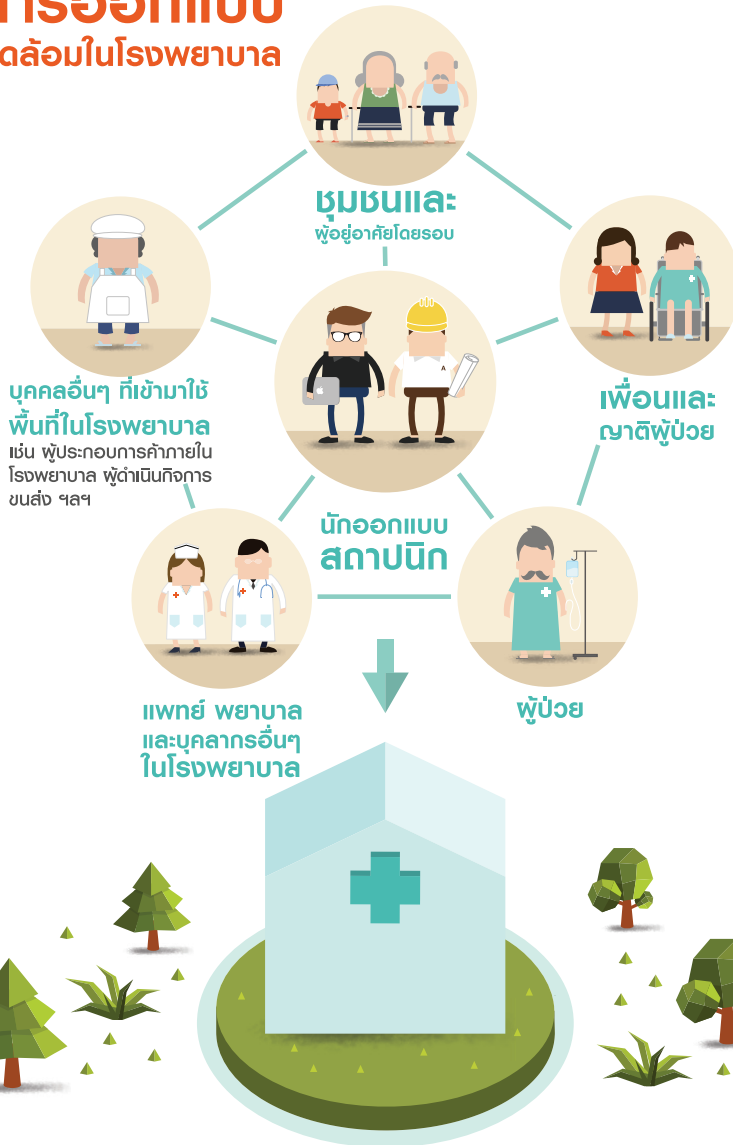

บุคคลอื่นๆ
ที่มีส่วนเข้ามาใช้
พื้นที่ในโรงพยาบาล

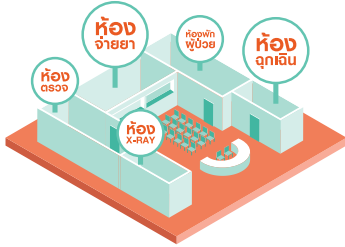

คำนึงถึงผลกระทบและ
การเอื้อประโยชน์ต่อ
ชุมชนโดยรอบ
สถานพยาบาลอีกด้วย

ใครควรมีส่วนร่วม ในการออกแบบ สิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล

แม้ว่าการออกแบบสิ่งแวดล้อม
เพื่อส่งเสริมสุขภาพในสถานพยาบาล
อาจจะเหมือนว่าไม่ได้มีความแตกต่าง
จากระบบการออกแบบสถานพยาบาลที่ดีโดยทั่วไป
แต่การจะออกแบบให้สถานพยาบาล
เป็นสิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพได้
ผู้ออกแบบจำเป็นต้องใส่ใจ
กับปัจจัยสำคัญๆบางประการ

สถานพยาบาล
ควรมีการวางผังที่มี
ประสิทธิภาพ
มีความยืดหยุ่น
และมีการเตรียมการสำหรับ
การขยายตัว

มีสภาพแวดล้อมที่ช่วย
ส่งเสริมกระบวนการ
บำบัดรักษา

มีการคำนึงถึง
ความยั่งยืน
ของสภาพแวดล้อม
และ**ความยั่งยืน**
ทางเศรษฐศาสตร์

ลักษณะสิ่งแวดลอม
ของสถานพยาบาลที่ดี

ให้ความสำคัญกับ
ความสะอาด
ถูกสุขลักษณะ
และความปลอดภัย

เข้าถึงสะดวก
สำหรับทุกคน

มีการจัดการ
การสัญจร
ให้อึดต่อการใช้งาน

มีสุนทรียภาพ
สวยงาม

การออกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล เพื่อสุขภาพ : สิ่งที่ต้องใส่ใจ

1. การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความเครียด ●

ความเครียดและความวิตกกังวลเป็นปัจจัยลบที่ส่งผลต่อสุขภาพ: เมื่อเราอยู่ในภาวะเครียดสามารถตรวจวัดได้จากระดับความดันโลหิตที่สูงขึ้น การเต้นของหัวใจที่ผิดปกติ รวมถึงความผิดปกติทางกายอื่นๆ นอกจากนี้ความเครียดยังทำให้ระบบภูมิคุ้มกันลดต่ำลง การออกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลที่เหมาะสมสามารถลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดและอาจเอื้อให้เกิดบรรยากาศผ่อนคลาย ทำให้ผู้ป่วยคลายจากความวิตกกังวลจากอาการป่วย และเจ้าหน้าที่คลายความเครียดจากการทำงานได้

ตัวอย่างการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อลดความเครียดในโรงพยาบาล ได้แก่ การสร้างพื้นที่สาธารณะและห้องรอให้เพียงพอ เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัด สร้างกิจกรรมในระหว่างเวลาที่ต้องรอ พยายามลดสิ่งรบกวน เช่น กลิ่นสารเคมี แสง และเสียงรบกวน เป็นต้น จัดทำป้ายบอกทางให้ชัดเจนและวางผังให้เข้าใจง่าย เพื่อเลี่ยงการสร้าง ความกังวลและหยุดหยัดในการสัญจรภายในสถานพยาบาล

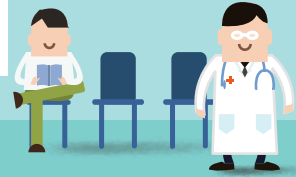

การจัดหรือลด สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิด ความเครียด

ออกแบบสิ่งแวดล้อมใน
โรงพยาบาลที่เหมาะสม สามารถ
ลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด
และอาจเอื้อให้เกิดบรรยากาศ
ผ่อนคลาย ทำให้ผู้ป่วยคลายจาก
ความวิตกกังวลจากการป่วย
และเจ้าหน้าที่คลายความเครียด
จากการทำงานได้

การสร้างพื้นที่ สาธารณะและห้องรอ ให้เพียงพอ เพื่อหลีกเลี่ยงความแออัด

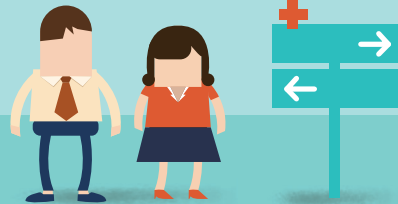

“ความเครียด เป็นอุปสรรคสำคัญ ของการมีสุขภาวะ”

จัดทำป้ายบอกทาง
ให้ชัดเจนและวางผัง
ให้เข้าใจง่าย

เพื่อเลี่ยงการสร้างความกังวล
และทจุดติดในการสัญจร
ภายในสถานพยาบาล

การออกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล เพื่อสุขภาพ : สิ่งที่ต้องใส่ใจ

2. การจัดหาสิ่งช่วยดึงดูดความสนใจ ●

สิ่งที่จะช่วยดึงดูดความสนใจทางบวกสามารถเทียบเบนความสนใจของผู้ป่วยและครอบครัวจากความเจ็บป่วยและช่วยเทียบเบนความสนใจของเจ้าหน้าที่จากความกังวลในการปฏิบัติงานได้ สิ่งดึงดูดความสนใจที่สามารถนำมาใช้ในสถานพยาบาลได้มีทั้ง กวักศน์โดย เฉพาะกวักศน์ธรรมชาติ พืชและสัตว์บางชนิด ดนตรีและงานศิลปะที่เหมาะสม ทั้งนี้มีผลงานวิจัยแนะนำว่าควรหลีกเลี่ยงการใช้งานศิลปะเชิงนามธรรมเพื่อการตกแต่งสถานพยาบาล เพราะผู้ป่วยมีแนวโน้มจะตีความไปในทางลบอันจะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและผลการรักษาได้

การออกแบบให้เห็นกวักศน์ทางธรรมชาติหรือสวนจากห้องพักผู้ป่วย จากห้องนั่งรอและจากพื้นที่อื่นๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเครียดสูงเป็นสิ่งทำงานวิจัยหลายชิ้นแนะนำ รวมถึงการออกแบบให้มีพื้นที่สวนภายในสถานพยาบาลเพื่อให้คนเข้าไปพักผ่อนหรือออกกำลังกายได้ นอกจากนี้การจัดวางไม้กระถาง ต้นปลา น้ำพุหรือน้ำตกก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการใช้องค์ประกอบทางธรรมชาติช่วยดึงดูดความสนใจ

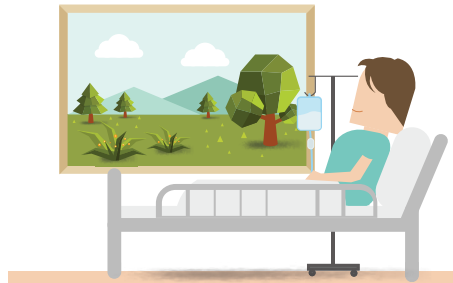
การจัดหาสิ่งที่จะช่วย ดึงดูความสนใจ

ดึงดูความสนใจที่สามารถนำมาใช้ใน
สถานพยาบาลได้มีทั้ง กิ่งก้านโดยเฉพาะ
กิ่งก้านธรรมชาติ พืชและสัตว์บางชนิด
ดนตรี

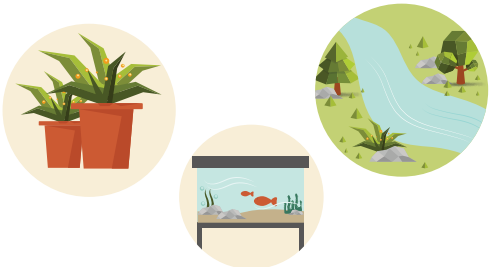
ออกแบบให้เห็น กิ่งก้านทางธรรมชาติ

หรือสวนจากห้องพักผู้ป่วย จากห้อง
นั่งรอ และจากพื้นที่อื่นๆ ที่อาจก่อให้เกิด
ความเครียดสูง

ไม้กระถาง ตู้ปลา น้ำพุหรือ น้ำตก

ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการใช้
องค์ประกอบทางธรรมชาติช่วยดึงดู
ความสนใจ

“การที่ได้ลิ้มอะไรไปบ้างบางขณะ
ก็ทำให้จิตใจได้พักผ่อน
ร่างกายได้ผ่อนคลายลง
และความเจ็บป่วยก็อาจทุเลาลงไปด้วย”

การออกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล เพื่อสุขภาพ : สิ่งที่ต้องใส่ใจ

3. การเอื้อให้เกิดการสานสัมพันธ์ทางสังคม ●

งานวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีผลบวกต่อสุขภาพในหลายมิติและในทางกลับกันการโดดเดี่ยวตัวเองจากสังคมสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพเช่นกัน การที่ผู้ป่วยได้พบปะญาติมิตรเพื่อนฝูงหรือได้พูดคุยกับผู้อื่นเป็นโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือและกำลังใจซึ่งเป็นผลดีต่อกระบวนการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพ นอกจากนี้การพบปะผู้คนและเพื่อนร่วมงานก็เป็นอีกทางหนึ่งในการลดความเครียดจากการทำงานของบุคลากรในสถานพยาบาลดังนั้นในการออกแบบสถานพยาบาล จึงควรจัดให้มีพื้นที่เพื่อการพบปะสานสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยและญาติ และพื้นที่พบปะระหว่างเจ้าหน้าที่ในช่วงพักจากการปฏิบัติหน้าที่

ตัวอย่างการจัดพื้นที่สานสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การออกแบบห้องครัวที่สามารถจัดเตรียมอาหารและรับประทานอาหารร่วมกันระหว่างผู้ป่วยและครอบครัว การจัดพื้นที่สำหรับครอบครัวในห้องพักผู้ป่วยโดยไม่ให้กระทบการรักษาและการตรวจของแพทย์ การจัดพื้นที่พักผ่อนและทานอาหารร่วมกันของเจ้าหน้าที่แยกจากส่วนทำงาน รวมถึงการจัดโต๊ะนั่งสำหรับกิจกรรมกลุ่มในสวน เป็นต้น นอกจากนี้การจัดให้มีที่นั่งที่สามารถยกย้ายได้ในบางพื้นที่ก็เป็นการเอื้อให้ผู้ใช้พื้นที่สร้างพื้นที่สานสัมพันธ์ทางสังคมได้ตามต้องการ เช่น การจัดที่นั่งสนทนาเป็นคู่หรือการจัดกลุ่มกิจกรรมขนาดเล็ก เป็นต้น

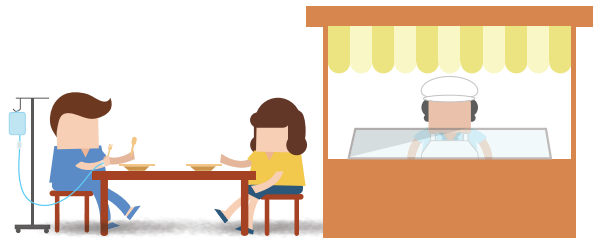

การเอื้อให้เกิด การสานสัมพันธ์ ทางสังคม

การที่ผู้ป่วยได้พบปะญาติมิตร
เพื่อนฝูงหรือได้พูดคุยกับผู้อื่นเป็น
โอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือและ
กำลังใจซึ่งเป็นผลดีต่อกระบวนการ
รักษาและฟื้นฟูสุขภาพ

ห้องครัวที่สามารถ จัดเตรียมอาหารและ รับประทานอาหาร ระหว่างผู้ป่วย และครอบครัว

การจัดที่นั่งสนทนา เป็นคู่หรือการจัดกลุ่ม กิจกรรมขนาดเล็ก

“มนุษย์เป็นสัตว์สังคม
เป็นไปได้อย่างที่ใครสักคนจะมี
สุขภาพดีเมื่อถูกตัดออกจาก
สังคมให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว

ขณะเดียวกันมนุษย์ทุกคนก็ต้องการพื้นที่
ส่วนตัวเพื่ออยู่กับตัวเองในบางเวลา
การออกแบบให้มีพื้นที่ทางเลือกที่มีระดับ
ความเป็นส่วนตัวและการมีปฏิสัมพันธ์ทาง
สังคมต่างๆกันเป็นสิ่งจำเป็น”

การออกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล เพื่อสุขภาพ : สิ่งที่ต้องใส่ใจ

4. การสร้างและรักษาความรู้สึกของการควบคุม

เมื่อมนุษย์รู้สึกว่าจะไม่สามารถควบคุมสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้มักจะเกิดความเครียด ดังนั้นการออกแบบที่ช่วยทำให้รู้สึกว่าสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาวะที่ควบคุมได้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด และความกังวลในสถานพยาบาลได้ การช่วยให้ผู้ใช้สถานที่รู้สึกถึงความสามารถในการควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ทำได้หลายทาง เช่น การจัดให้ผู้ป่วยมีห้องส่วนตัวที่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมในห้องได้เอง ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมวิทยุ โทรทัศน์ ไฟแสงสว่างและเพอร์นิเจอร์ การจัดป้ายและสัญลักษณ์บอกทางให้เข้าถึงการใช้บริการได้ง่ายและสะดวกเป็นอีกสิ่งจำเป็นที่ช่วยสร้างให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้ นอกจากนี้การจัดห้องสมุดทางการแพทย์ขนาดเล็กและคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถศึกษาอาการและการรักษาของตนเองได้ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนความรู้สึกของการควบคุม

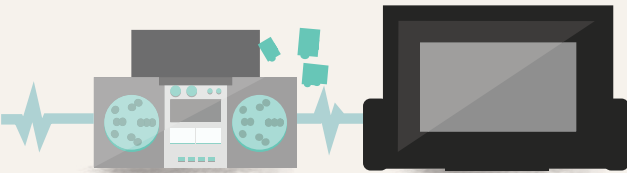

การสร้างและรักษา ความรู้สึกของ การควบคุม (Sense of control)

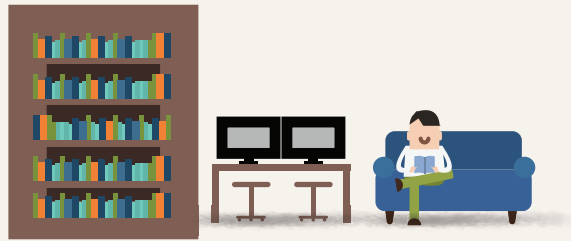
มนุษย์รู้สึกว่าไม่สามารถควบคุมสถานการณ์และ
สิ่งแวดล้อมรอบตัวได้มักจะเกิดความเครียด

การจัดให้ผู้ป่วยมีห้องส่วนตัว
ที่สามารถควบคุม
สภาพแวดล้อมในห้องได้เอง

การจัดห้องสมุด
ทางการแพทย์ขนาดเล็ก
และคอมพิวเตอร์เพื่อให้ผู้ป่วย
สามารถศึกษาอาการ
และการรักษาของตนเองได้

หลงทาง-ร้อนไป-หนาวไป
ไม่เข้าใจ-ไม่มีใครให้ตาม
ไม่มีข้อมูลให้สืบค้น-ตัดสินใจไม่ถูก

...สิ่งแวดล้อมที่อยู่เหนือจากการควบคุม
เป็นตัวการสร้างความเครียดตัวสำคัญ

การออกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล เพื่อสุขภาวะ : สิ่งที่ต้องใส่ใจ

5. การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล

การจัดสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างเพื่อสุขภาวะในสถานพยาบาลนั้น จำเป็นต้องเน้นการอำนวยความสะดวกให้ทุกคน ซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการประเภทต่างๆ ได้เข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากสถานที่ เพอร์นิเจอร์ อุปกรณ์ และสิ่งของต่างๆ ในสถานพยาบาลอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน

การออกแบบเพื่อคนทั้งมวลเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เพิ่มทางเลือกให้หลากหลาย เช่น การมีทางลาดเสริมการใช้บันได การจัดส่วนของเคาน์เตอร์หรือชั้นวางของต่างๆ ให้มีหลายระดับ โดยเฉพาะสำหรับผู้ป่วยที่นั่งรถเข็น (wheel chair) สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เพอร์นิเจอร์ อุปกรณ์ และสิ่งของต่างๆ เอื้อให้ทั้งผู้ที่นั่งรถเข็นและขาใช้ได้อย่างถนัด และสามารถปรับระดับได้ตามความสูงของผู้ใช้งาน สภาพแวดล้อมภายในอาคารควรมีขนาดที่เหมาะสมสามารถใช้งานในเชิงปฏิบัติได้ เช่น การให้มีขนาดบานประตูห้อง ระยะทางเดินระหว่างโต๊ะ/เตียงนอน ที่กว้างเพียงพอ รวมถึงการจัดให้มีที่ว่างที่เอื้อให้ผู้ป่วยที่นั่งรถเข็นสามารถผ่านได้ นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีช่วยเหลือเข้ามาใช้ เช่น การใช้ประตูบานเลื่อนอัตโนมัติก็เป็นอีกทางหนึ่งที่เอื้อให้ผู้พิการกลุ่มต่างๆ เข้าใช้สถานพยาบาลได้อย่างสะดวกเท่าเทียมกัน

สภาพแวดล้อมภายในสถานพยาบาลควรเอื้อให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าใจการใช้งานได้ไม่ยาก ควรมีการใช้ภาพหรือคำอธิบายที่เข้าใจง่าย หรือใช้สัญลักษณ์สากลที่ทุกคนสามารถเข้าใจได้ มีการจัดให้มีอักษรเบรลล์สำหรับผู้มีปัญหาด้านการมองเห็น ในป้ายบอกทาง ในลิฟต์ บนขอบราวจับบริเวณทางเดินที่มีการเปลี่ยนแปลงเส้นทาง ทั้งนี้อาจมีการใช้ระบบบอกเสียงร่วมด้วยการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในโรงพยาบาลต้องคำนึงถึงกลุ่มบุคคลที่ทำงานในโรงพยาบาลด้วย อุปกรณ์อาคาร เพอร์นิเจอร์ และสิ่งของต่างๆ ควรมีความทนทานและเตรียมพร้อมต่อการใช้งานที่ผิดพลาดเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายได้ง่าย เช่น การจัดให้มีส่วนกันชนบริเวณประตูที่เป็นกระจกพื้นใหญ่ เป็นต้น และควรจัดให้มีอุปกรณ์กู้แรง เพื่อลดโอกาสการเกิดความอ่อนล้าหรือมีนหาทางสุขภาพแก่บุคลากรของสถานพยาบาล

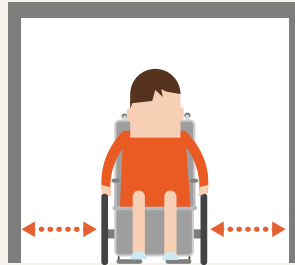
การออกแบบเพื่อ คนทั้งมวล (Universal design หรือ Design for All)

จำเป็นต้องเน้นการอำนวยความสะดวกให้ทุกคน
ซึ่งรวมถึงผู้สูงอายุ เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้พิการ
ประเภทต่างๆ ได้เข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากสถานที่
อย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน

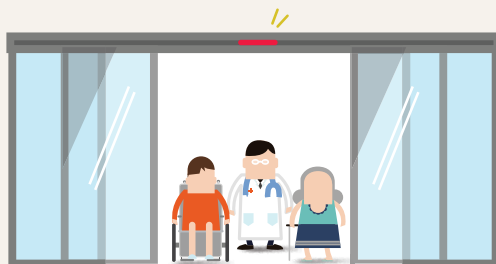

การให้มีขนาดบานประตูห้อง ระยะทางเดินระหว่างโต๊ะ/เตียงนอน ที่กว้างเพียงพอ

รวมถึงการจัดให้มีที่ว่างที่เอื้อให้ผู้ป่วยที่นั่งรถเข็น
สามารถผ่านได้

การใช้ประตู บานเลื่อนอัตโนมัติ

การออกแบบสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาล เพื่อสุขภาวะ : สิ่งที่ต้องใส่ใจ

6. การคำนึงถึงการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของสถานพยาบาล ●

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบสถานพยาบาลคือการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพดี เพราะสภาพแวดล้อมที่ทรุดโทรมนอกจากจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานพยาบาลแล้ว ยังสามารถส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้คนที่เข้ารับบริการได้อีกด้วย

7. กระบวนการออกแบบแบบมีส่วนร่วม ●

คือแนวคิดในการให้ผู้ใช้สอยสถานพยาบาลที่ไม่ใช่ผู้ออกแบบ (non-designer) เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ ทั้งในระดับและวิธีการของการเข้ามามีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละกระบวนการที่สร้างขึ้น ผู้มีส่วนร่วมในการออกแบบอาจเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การเริ่มการออกแบบหรือในช่วงการออกแบบ รวมทั้งการประเมินผลของงานออกแบบ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้สถานพยาบาลจะมีส่วนช่วยให้ผู้ออกแบบสามารถออกแบบสิ่งแวดล้อมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่ต้องเข้าใจก็คือไม่ได้หมายความว่าผู้ออกแบบจะต้องตอบสนองตามคำเรียกร้องของผู้ใช้งานไปเสียทุกอย่าง หากแต่เป็นหน้าที่ของผู้ออกแบบที่จะใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่มีวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาแล้วออกแบบสิ่งแวดล้อมนั้นให้เหมาะสมตามที่ควรจะเป็น

รู้ไว้ไม่เสียหาย

ป้ายบอกทางและระบบสัญลักษณ์

ป้ายบอกทางและระบบการนำทางในสถานพยาบาลนั้นมีความสำคัญกับผู้ป่วย และผู้ใช้สอยอาคารมาก ป้ายบอกทางเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราเดินทางไปยังจุดหมายได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วโดยเฉพาะในสถานพยาบาลที่ซับซ้อน และยังช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ในการบอกทางอีกด้วย โดยทั่วไปแล้วการออกแบบป้ายบอกทางควรมีลักษณะที่ดี ดังนี้

- ควรมีรูปแบบและลักษณะที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อน และเข้าใจได้ง่าย
- ควรแสดงข้อมูลในปริมาณที่พอ เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจง่ายและไปถึงจุดหมายได้อย่างรวดเร็ว
- ติดตั้งในตำแหน่งที่เหมาะสม ชัดเจน และรับรู้ได้ง่าย
- สัญลักษณ์ควรออกแบบในรูปแบบและลักษณะเดียวกันเป็นมาตรฐาน
- สัญลักษณ์ควรใช้ได้นาน เป็นสากล และง่ายต่อการพัฒนาปรับปรุง และแก้ไข
- ควรง่ายต่อการผลิตด้วยวัสดุและเทคโนโลยีในท้องถิ่น และอยู่ในงบประมาณที่เป็นไปได้

การสร้างสิ่งแวดล้อมน่าสบาย

แสง

ระดับแสงสว่างในโรงพยาบาลถือว่ามีความสำคัญมากทั้งในการส่งเสริมการเยียวยาผู้ป่วยและในการเสริมสร้างประสิทธิภาพทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ แสงสามารถแบ่งได้เป็นสองลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. แสงธรรมชาติ คือ แสงที่มีแหล่งกำเนิดจากดวงอาทิตย์ มีข้อแนะนำว่าควรออกแบบอาคารสถานพยาบาลให้มีส่วนที่แสงธรรมชาติส่องถึง โดยปราศจากความร้อนและแสงบาดตา เพราะมีรายงานผลดีของแสงแดดต่อประสิทธิภาพการรักษาหลายอย่างซึ่งรวมถึงการที่ผู้ป่วยที่อยู่ในห้องที่มีแสงธรรมชาติส่องถึงจะมีอัตราการฟื้นฟูสภาพร่างกายจิตใจรวดเร็วกว่าผู้ป่วยที่ไม่ได้รับแสงธรรมชาติ

2. แสงประดิษฐ์ คือ แสงที่มาจากแหล่งกำเนิดที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น หลอดไฟชนิดต่างๆ โดยแสงชนิดนี้เป็นแสงที่มีความสะดวกสบายในการใช้งาน สามารถให้แสงได้ในทุกเวลาที่ต้องการ อย่างไรก็ตามควรเลือกใช้ให้เหมาะสมเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพการใช้งานสูงสุด

การเลือกใช้อุปกรณ์ให้แสงในอาคารให้เหมาะสมเราควรพิจารณาดังนี้

- เลือกความสว่างให้เหมาะสมกับพื้นที่ใช้งาน โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นให้มีความสัมพันธ์กับระดับแสงสว่าง เช่น การอ่านหนังสือควรมีระดับความสว่างที่ 500 LUX
- ค่ามิงถึงระดับติดตั้งระดับหลอดไฟให้เหมาะสมกับชนิดและขนาดของหลอด
- ใช้โคมไฟแบบต่างๆ เพื่อควบคุมทิศทางแสงและเพิ่มปริมาณการสะท้อนของแสงให้เหมาะสมกับพื้นที่การใช้งานนั้นๆ
- หมั่นบำรุงรักษาอุปกรณ์และดวงโคมให้ปราศจากฝุ่นและราบนเสมอ เพื่อประสิทธิภาพของแสง

สี

ในทางกายภาพแล้วสีส่งผลต่อการตอบสนองของต่อมไพเนียลในร่างกาย มีผลต่อการเร้าฮอร์โมนต่างๆ รวมทั้งผลทางอารมณ์ที่ตอบสนองต่อความยาวคลื่นของสี ที่กระทบกับการมองเห็นของมนุษย์การใช้สีแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆคือ

1. สีโทนร้อน ได้แก่ สีแดงและสีส้ม เป็นต้น ในทางจิตวิทยา สีกลุ่มสีนี้จะมีส่วนเร้าความรู้สึกให้เกิดการตื่นตัว ฮึกเหิม หวาดกลัว หรือตระหนักถึงอันตราย เหมาะกับการใช้ในพื้นที่ที่ต้องการให้เกิดกิจกรรมที่มีชีวิตชีวา การสร้างสรรค์ และการเตือนภัย ในสถานพยาบาลควรใช้บริเวณพื้นที่ทางเดิน ที่รับประทานอาหาร และเพนกวเด็ก ทั้งนี้ควรเลือกใช้ในปริมาณที่เหมาะสม มิเช่นนั้นอาจสร้างสภาวะไม่สงบให้กับผู้ป่วยได้

2. สีโทนเย็น ได้แก่ สีเขียว สีน้ำตาล เทา และสีฟ้า เป็นต้น ในเชิงจิตวิทยาสีกลุ่มนี้ช่วยให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย สบาย การพักผ่อน สงบ มีสมาธิ และปลอดภัย เหมาะกับการใช้ในพื้นที่พักผ่อน ห้องนอน อาจใช้กับห้องทำงานได้ด้วยเช่นกันเพื่อลดความเครียดในการทำงาน แต่หากใช้ในปริมาณที่มากเกินไปอาจส่งผลให้อุณหภูมิและพักผ่อน ส่งผลให้ไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังเหมาะกับการใช้ในพื้นที่พักผ่อนที่มีความวุ่นวายสูง เพื่อเสริมสร้างความสงบและอารมณ์ที่เยือกเย็น

เสียง

เสียงสามารถส่งผลต่อสภาพจิตใจของคนเราได้เป็นอย่างมาก เราจำแนกเสียงออกได้ 2 ชนิดหลักๆคือ

1. เสียงที่เป็นมลภาวะ คือ เสียงที่ส่งผลให้เกิดความรำคาญและความเครียดเรื้อรัง เช่น เสียงเครื่องจักรกลและเครื่องมือแพทย์ เสียงประกาศเรียกผู้ป่วย เสียงร้องไห้ เสียงโอดและจาม เป็นต้น

2. เสียงที่เสริมสร้างสุขภาวะ คือ เสียงที่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้รับฟัง ทำให้เกิดความสุข ความสงบ หรือความบันเทิง เช่น เสียงน้ำตก เสียงนกร้อง หรือเสียงเพลงต่างๆ ข้อควรระวังคือ หากเสียงหลายเสียงปะทะกันก็จะกลายเป็นการสร้างเสียงที่เป็นมลภาวะแทน

อุณหภูมิและภาวะนำสบาย

ในการจัดการสถานพยาบาลให้มีสุขภาพ: พู้ออกแบบและผู้ที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงความรู้สึกร้อน-หนาวของผู้อยู่อาศัย หรือสภาวะนำสบายของมนุษย์ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะดินฟ้าอากาศ สภาพแวดล้อม และความเคยชินที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยหลักที่มีผลต่อสภาวะนำสบาย ได้แก่ อุณหภูมิอากาศ ความชื้นสัมพัทธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยของพื้นผิวโดยรอบ (mean radiant temperature: MRT) และความเร็วของกระแสลมที่พัดผ่านผิวหนัง

ในกรณีของอาคารที่มีการใช้ระบบปรับอากาศวิศวกรรมพู้ออกแบบจะใช้ค่าที่ยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นสภาวะที่สบายที่สุดสำหรับมนุษย์คือ อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์ 50 เปอร์เซ็นต์ (อ้างอิงจาก ASHRAE HANDBOOK) ถ้าพิจารณาเฉพาะตัวแปรหลัก 2 ตัวที่มีผลต่อสภาวะนำสบาย คือ อุณหภูมิอากาศ และความชื้นสัมพัทธ์พบว่า มีขอบเขตอยู่ระหว่าง 22 ถึง 29 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์ระหว่าง 20 ถึง 75 เปอร์เซ็นต์ (อ้างอิงจาก Design with climate) โดยมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ สำหรับภูมิอากาศแบบร้อนชื้นของประเทศไทย ควรพิจารณาใช้การเพิ่มความเร็วมและการลดอุณหภูมิเฉลี่ยของพื้นผิวโดยรอบ (MRT) เพื่อช่วยทำให้ผู้อยู่อาศัยรู้สึกสบายมากยิ่งขึ้น เพราะถ้าอุณหภูมิสิ่งที่อยู่โดยรอบต่ำกว่าอุณหภูมิผิวหนัง ร่างกายจะคายความร้อนให้กับสิ่งรอบข้างทำให้รู้สึกเย็นลง การออกแบบเพื่อลดอิทธิพลของอุณหภูมิเฉลี่ยของพื้นผิวโดยรอบทำได้หลายวิธี เช่น การเลือกใช้กระจกที่มีค่าการป้องกันความร้อนสูง การออกแบบพื้นที่ใช้งานให้อยู่ห่างจากแหล่งความร้อนและรังสีความร้อน การหุ้มฉนวนให้กับตัวอาคาร การแบ่งส่วนพื้นที่ใช้งาน ทั้งนี้บางแผนกอาจจัดภาวะนำสบายโดยการวางพื้นที่ให้อยู่ในตำแหน่งรับลมโดยมีการป้องกันความร้อนจากแสงแดด ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับสภาพทางกายภาพและความเหมาะสมของแต่ละสถานพยาบาล

การสัมพัทธ์ธรรมชาติ ● ●

งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการได้สัมพัทธ์กับธรรมชาติแม้เพียงแค่การมองเห็นก็สามารถส่งผลทางด้านบวกแก่สุขภาพ:ของมนุษย์ได้ พื้นที่หรือแม้กระทั่งบางองค์ประกอบทางธรรมชาติสามารถช่วยให้เกิดการผ่อนคลายความเครียดและดึงความสนใจจากความกังวล บางงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสัมพัทธ์กับธรรมชาติมีส่วนช่วยให้ผู้ป่วยหายจากอาการเจ็บป่วยได้เร็วขึ้น และยังมีการศึกษาที่ใช้ให้เห็นว่าการใช้เวลาในพื้นที่ธรรมชาติเอื้อต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

มีความพยายามในการอธิบายผลบวกของธรรมชาติต่อสุขภาพ:ของมนุษย์ด้วยทฤษฎี เช่น Biopheric Theory และ Evolutionary Theory ซึ่งเสนอว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและความต้องการสัมพัทธ์และใช้ชีวิตกับธรรมชาติเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมมาจากบรรพบุรุษยุคดึกดำบรรพ์มาสู่มนุษย์ทุกคน มนุษย์จึงต้องการและโหยหาธรรมชาติ ดังนั้นมนุษย์จึงมีความรู้สึกดีหรือมีสุขภาพที่ดีขึ้นเมื่อได้สัมพัทธ์กับองค์ประกอบทางธรรมชาติ จากแนวคิดนี้จึงมีการนำเสนอแนวทางการออกแบบที่เรียกว่า Biopheric Design ที่เน้นการออกแบบสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้มนุษย์ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติมากขึ้น อย่างไรก็ตามงานวิจัยบางชิ้นได้ชี้ให้เห็นอีกว่าสภาพธรรมชาติบางลักษณะในบางบริบทอาจทำให้บุคคลบางคนเกิดความหวาดกลัวหรือไม่สบายใจได้ เช่น สวนป่าในพื้นที่เมืองอาจทำให้บางคนกลัวเรื่องความปลอดภัยทั้งจากสัตว์มีพิษและจากโจรผู้ร้าย เป็นต้น ดังนั้นการออกแบบสิ่งแวดล้อมที่ต้องการให้ผู้ใช้ได้สัมพัทธ์ธรรมชาติจำเป็นต้องคำนึงถึงรูปแบบของธรรมชาติที่นำเสนอให้เหมาะสมกับผู้ใช้ด้วย

สวนในสถานพยาบาล

วิธีที่ช่วยให้ผู้ใช้สถานพยาบาลได้เห็นหรือสัมผัสกับธรรมชาติได้มีหลายวิธี เช่น การจัดวางไม้กระถางหรือตุ้ปลานระดับภายในห้องของสถานพยาบาล การออกแบบให้มีหน้าต่างมองออกไปเห็นทิวทัศน์ธรรมชาติหรือสวนด้านนอกอาคารก็เป็นอีกทางหนึ่งที่จะดึงธรรมชาติภายนอกเข้ามาหาผู้ใช้อาคาร นอกจากนี้การจัดให้มีสวนหรือพื้นที่ในสถานพยาบาลเป็นทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้คนได้ใช้ชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อสถานพยาบาลนั้นๆ ตั้งอยู่ในเขตเมืองไม่มีทิวทัศน์ธรรมชาติรอบข้างให้หยิบยืม และจะเป็นการดียิ่งขึ้นหากสวนนั้นเปิดให้เข้าไปใช้ทำกิจกรรมภายในพื้นที่ได้

- สวนในสถานพยาบาลควรมีพื้นที่ทั้งสำหรับกิจกรรมกลุ่มเพื่อรองรับกิจกรรมทางสังคม เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สวนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนแทนการเก็บตัวอยู่แต่ภายในอาคาร ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีพื้นที่สงบให้เป็นการเลือกสำหรับคนที่ต้องการพักผ่อนแบบเป็นส่วนตัว
- การจัดให้มีที่นั่งแบบต่างๆ รวมถึงเก้าอี้ที่ยกย้ายได้ เป็นการเอื้อให้ผู้ใช้สวนเลือกและจัดพื้นที่ใช้งานตามต้องการได้มากขึ้น
- การจัดให้สวนเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานอดิเรกเข้ามาทำในสวนได้ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้สวนเพื่อการพักผ่อน
- หากมีพื้นที่เพียงพอสวนในโรงพยาบาลควรออกแบบเพื่อรองรับและส่งเสริมให้ผู้ใช้ได้มีโอกาสออกกำลังกาย เช่น ลานออกกำลังกาย มีทางเดินหรือลู่วิ่งออกกำลังกาย ทางเดินที่มีองค์ประกอบวางไล่ไปตามจุดต่างๆ จะช่วยดึงดูดคนให้เพลิดเพลินในการเดินมากขึ้น และการออกแบบให้ทางเดินมีความลาดชันบ้างในบางจุดช่วยให้ผู้ใช้เดินได้ออกแรงมากขึ้น
- พื้นที่ที่มีร่มเงาหรือหลังคาคลุมช่วยเปิดโอกาสให้เกิดการใช้สวนได้มากขึ้นโดยเฉพาะในเวลาที่อากาศไม่อำนวย เช่น ในเวลาแดดจัดหรือฝนตก

นอกจากสวนจะเป็นพื้นที่เพื่อการพักผ่อนกับธรรมชาติแล้วสถานพยาบาลหลายแห่งก็จัดพื้นที่สวนเพื่อการบำบัดโดยเฉพาะ ทั้งนี้การออกแบบสวนบำบัด ผู้ออกแบบจะต้องร่วมมือกับผู้ใช้การบำบัดโดยเฉพาะเพื่อให้เข้าใจความต้องการพิเศษที่ต้องจัดเตรียมไว้สำหรับกระบวนการรักษา

การจัดเตรียมพื้นที่ทางเลือก

การจัดเตรียมพื้นที่ที่มีความหลากหลายเพื่อให้ผู้ใช้เลือกพื้นที่ได้ตามที่เหมาะสมกับตัวเองเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ใช้สร้างความรู้สึกในการควบคุมและลดความเครียดได้ เช่น การจัดที่นั่งพักคอยแบบกึ่งแบบนั่งเป็นกลุ่ม นั่งเดี่ยว หรือจัดให้มีพื้นที่พักผ่อนแบบสงบเป็นส่วนตัวพร้อมกับพื้นที่ที่สามารถนั่งพูดคุยมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้

การใช้งานศิลปะ

การศึกษาหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่าการใช้งานศิลปะตกแต่งสถานพยาบาลช่วยคลายความกังวลและลดความเครียดของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการได้ งานศิลปะที่เหมาะสมช่วยดึงดูดความสนใจและสร้างสุนทรียภาพ แต่มีข้อควรระวังคือบุคคลแต่ละคนมีรสนิยมต่างๆกันไป งานศิลปะบางชิ้นอาจให้ผลบวกกับบุคคลหนึ่งแต่อาจสร้างผลกระทบทางลบแก่อีกบุคคลหนึ่ง มีการศึกษาบางชิ้นแนะนำว่าควรหลีกเลี่ยงการใช้ศิลปะแนวนามธรรมในสถานพยาบาล เพราะผู้ป่วยมีแนวโน้มที่จะตีความงานไปในทางลบ

การสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

การที่สถานพยาบาลมีข้อมูลและข่าวสารให้ผู้ป่วยและญาติมีตรงได้ศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการรักษา ทางเลือก และข้อมูลเกี่ยวกับโรค เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยลดความวิตกกังวลลงได้

การจัดพื้นที่เพื่อการให้บริการ

การจัดพื้นที่ให้บริการที่มีประสิทธิภาพช่วยเอื้อประโยชน์ต่อการดูแลผู้ป่วยและผลลัพธ์ทางการแพทย์ และยังช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่สถานพยาบาลได้ ในทางตรงกันข้ามการจัดการพื้นที่ที่ไม่ดีอาจส่งผลให้เกิดความแออัดและไม่สะดวกในการให้และรับบริการทางการแพทย์ ทั้งนี้การออกแบบและจัดพื้นที่ให้บริการสามารถทำได้ทั้งกับพื้นที่ในอาคารสร้างใหม่และการปรับปรุงพื้นที่เดิม ได้แก่

- จัดกลุ่มกิจกรรมที่คล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องกันไว้ด้วยกัน เพื่อความกระชับตัวลดระยะทางและความสับสนในการติดต่อระหว่างพื้นที่ พึงแบบเปิดโล่งมีชอกนูนน้อยช่วยให้เห็นพื้นที่บริการจุดต่างๆทั่วถึง พื้นที่ที่ติดหน้าต่างได้รับแสงธรรมชาติและมองเห็นทิวทัศน์ภายนอกจะช่วยลดความเครียดจากการรอรับบริการได้
- จัดตำแหน่งพื้นที่ตามลำดับขั้นตอนการให้บริการ เส้นทางเดินไม่ตัดกันหรือย้อนไปมา และใช้ป้ายสัญลักษณ์อ่านง่ายช่วยบอกลำดับและให้ข้อมูล
- จัดพื้นที่บริการและบริเวณพักคอยให้มีขนาดเพียงพอต่อกิจกรรมและจำนวนผู้ใช้บริการสูงสุดของแต่ละช่วงเวลา และสอดคล้องกับระบบการให้บริการ โดยให้คำนึงถึงจำนวนที่นั่งของผู้ป่วย ญาติและเจ้าหน้าที่ และอาจเตรียมพื้นที่สำรองเพื่อขยายพื้นที่ในช่วงการใช้งานสูงเพื่อลดความแออัด
- ทางสัญจรต่างๆควรสั้นกระชับ เพื่อลดเวลาการติดต่อ ทางเดินขนาดกว้างได้สัดส่วนกับจำนวนผู้ใช้ ไม่มีสิ่งกีดขวาง รถขึ้นผ่านได้ง่าย
- จัดพื้นที่บริการให้มีความยืดหยุ่นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการรักษาพยาบาล สามารถขยายพื้นที่หรือปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ง่ายหากจำเป็น
- จัดวางเฟอร์นิเจอร์ให้ใช้งานได้สะดวก ไม่กีดขวางทางเดิน เฟอร์นิเจอร์มีขนาดจำนวนและรูปแบบหลากหลายและเหมาะสมกับสรีระและพฤติกรรมการใช้สอย

- คำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วยและญาติ จัดระยะห่างเก้าอี้และพื้นที่บริการอย่างเหมาะสมเพื่อหลีกเลี่ยงเสียงรบกวน มีฉากกั้นหรือม่านบังสายตาในบางบริเวณ
- เตรียมพื้นที่บริการที่เอื้อต่อญาติให้มีโอกาสร่วมดูแลและเยี่ยมผู้ป่วย

การออกแบบเพื่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพ

ความปลอดภัยเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการออกแบบสถานพยาบาล ลักษณะของสภาพแวดล้อมสามารถส่งผลต่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้ป่วยและผู้ใช้อาคารสถานที่ได้ทั้งในแง่บวกและลบ การออกแบบและจัดการสภาพแวดล้อมจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในประเด็นต่างๆ ไปพร้อมๆ กับการสร้างความรู้สึกต้อนรับผู้ป่วยและญาติ ข้อควรคำนึงพื้นฐานเกี่ยวกับความปลอดภัยประกอบด้วย

การควบคุมการติดเชื้อ ลดการสะสมเชื้อโรคและการระบาดของโรค

โซนพื้นที่ติดเชื้อแยกทางสัญจรส่วนที่สะอาดและสกปรกของแต่ละกลุ่มย่อยของกิจกรรมออกจากกัน มีพื้นที่เปลี่ยนถ่ายระหว่างพื้นที่สะอาดและสกปรก พื้นที่ที่มีผู้ใช้จำนวนมากควรมีการระบายอากาศดีและมีลมถ่ายเทสะดวก จัดการทำลายขยะติดเชื้ออย่างถูกต้อง ลดมลพิษที่อาจเกิดขึ้นและ รักษาความสะอาด เป็นระเบียบและสุขอนามัย และมีอ่างล้างมือสำหรับบุคลากรตามจุดต่างๆ

การป้องกันความผิดพลาดในการบริการสุขภาพ

ได้แก่ การมีแสงสว่างเหมาะสมและลดเสียงรบกวนในพื้นที่บริการ การวางผังอาคารที่มองเห็นผู้ป่วยได้ทั่วถึงและพร้อมบริการได้ทันที การใช้ระบบอัตโนมัติในจุดที่สามารถทำได้ การสร้างระบบการบริการเพื่อลดความเหนื่อยล้าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และการมีระบบเข้าถึงข้อมูลการรักษาพยาบาลใกล้จุดบริการได้ทันที เป็นต้น

การป้องกันความผิดพลาดจากอุบัติเหตุ

โดยการออกแบบและวางผังพื้นที่ที่มีขนาดเหมาะสมกับสรีรศาสตร์ ลดอุบัติเหตุ การสะดุดล้มหรือความเจ็บป่วยของกล้ามเนื้อโดยระวังเรื่องการเปลี่ยนระดับพื้น เลือกวัสดุที่มีพื้นผิวไม่ลื่น ทำความสะอาดง่าย ไม่สะสมเชื้อโรค ลดเสียงรบกวน โดยใช้วัสดุดูดซับเสียงและไม่สะท้อนเสียง หลีกเลี่ยงพรมที่สะสมฝุ่นและเชื้อโรค ติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มความสะอาดและปลอดภัย เช่น ราวจับช่วยพยุงตัวบริเวณ ทางลาดและห้องน้ำ ออกแบบความชื้นของบันได ความกว้างของลูกตั้ง ลูกนอน บันไดให้อึดต่อการเดิน ไม่วางสิ่งของเกาะเกาะตามทางสัญจร หลีกเลี่ยงการมีพื้นที่เสี่ยงที่เอื้อต่อผู้ป่วยฆ่าตัวตาย

การวางแผนป้องกันภัยพิบัติและรองรับเหตุฉุกเฉิน

เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม แผ่นดินไหว และผู้ป่วยฉุกเฉิน โดยมีแผนและซ้อมการขนย้ายผู้ป่วย มีลานจอดเฮลิคอปเตอร์ มีแผนสำรองรองรับความผิดพลาดจากระบบ และสาธารณูปโภคต่างๆ

การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

การออกแบบสถานพยาบาลต้องให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นได้กับชุมชนโดยรอบ ทั้งในเรื่องปัญหาการจราจรและมลภาวะต่างๆ ระบบกำจัดขยะและของเสียต่างๆ ต้องรัดกุมปลอดภัยและควรบริหารจัดการเพื่อการลดขยะไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้การออกแบบระบบบำบัดน้ำเสียต้องได้มาตรฐานและมีการดูแลสม่ำเสมอ

ภาคที่ 2

ปฏิบัติการสร้างสุข (ภาวะ)

เริ่มต้นทำงาน

การทำควมเข้าใจผู้ใช้สอยและมองหาโอกาสในการพัฒนาสภาพแวดล้อม
สรรค์สร้างในสถานพยาบาลเพื่อให้เกิดสุขภาวะของผู้ใช้สอยเป็นวัตถุประสงค์หลัก
อันหนึ่งของโครงการนี้เราคือว่า

ประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ที่ผู้ใช้สอยมีต่อพื้นที่ วัตถุ สิ่งของ หรือระบบ
ใดๆก็ตามล้วนเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปใช้ในการออกแบบและพัฒนาสถานพยาบาล
ดังนั้นทางโครงการจึงได้นำแนวคิด Co-design และ Participatory Design มาใช้
ในการศึกษาและทำงานร่วมกันกับสถานพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการ

การมีส่วนร่วมในการออกแบบมีแนวคิดที่ว่าผู้ใช้สอยนั้นควรจะมีบทบาทที่เป็น
ผู้กระทำ (Active role) ในกระบวนการสร้างสรรค์ โดยผู้ใช้สอยจะต้องสร้าง
วิสัยทัศน์ (Envision) ถึงอนาคตโดยระบุถึงจุดที่สำคัญๆ ในมุมมองของตนเองได้
จากแนวคิดนี้เอง ทางโครงการจึงสร้างแบบกิจกรรมต่างๆให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามา
มีส่วนร่วมในการออกแบบ กิจกรรมเหล่านี้มีเครื่องมือสำหรับการผลิตความคิด
(Idea generation) เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สอยสามารถแสดงออกถึงความต้องการ (Desire)
และประสบการณ์ (Experience) ของตัวเองได้

ในโครงการนี้มีการออกแบบกิจกรรมไว้ 3 ประเภทเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิด อารมณ์ของผู้ใช้สอยในทั้งสองโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการ คือ โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และ โรงพยาบาลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี โดยเรียงลำดับกิจกรรมได้ดังนี้

1. กิจกรรม พื้นที่ของฉัน
2. กิจกรรม ไดอารี่ภาพถ่าย “แะ: แลว แะร”
3. กิจกรรม โรงพยาบาลในฝัน

กิจกรรม “พื้นที่ของฉัน”

เป็นวิธีการประเมินสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ หรือการออกแบบต่างๆ โดยการเขียนสิ่งที่ชอบ และ ไม่ชอบ ลงบนกระดาษโน้ต (post-it) แล้วแปะกระดาษนั้นลงบนผนัง แล้วทีมวิจัยจะเป็นผู้ประมวลผลเพื่อหารูปแบบและความสัมพันธ์ของความเห็นเหล่านั้น

กิจกรรมพื้นที่ของฉัน ใช้วิธี Cooperative Inquiry ซึ่งพัฒนาโดย Alison Druin และคณะจากมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา เป็นกระบวนการสำหรับการออกแบบ โดยการมีส่วนร่วม ซึ่งมีเทคนิควิธีการและเครื่องมือต่างๆมากมาย แต่สิ่งที่โครงการนี้เลือกมาใช้ คือ Sticky-note frequency analysis ซึ่งเป็นวิธีการประเมินสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์หรือการออกแบบต่างๆ โดยการเขียนสิ่งที่ชอบ และไม่ชอบ ลงบนกระดาษโน้ต (post-it) แล้วแปะกระดาษนั้นลงบนผนังแล้วทีมวิจัยจะเป็นผู้ประมวลผลเพื่อหารูปแบบและความสัมพันธ์ของความเห็นเหล่านั้น

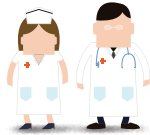
ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรมพื้นที่ของฉบับในแต่ละโรงพยาบาล คือ ประภค
ของภคภคต่างๆ จุดและพื้นที่ของภคภคนั้นๆ ซึ่งในขั้นตอนนี้ ยังไม่ได้ข้อมูลเชิงลึก
ด้านความรู้สภคและอารมณ์ แต่ได้ถึงภาพกว้างทั้งโครงการและภคภคหวังที่ผู้ใช้อย
ที่อยากให้เกิดกับพื้นที่ (ด้านประโยชน์ใช้สอย)

จากกิจกรรมนี้
ผู้ออกแบบ

เข้าใจภาพรวมและเห็นภคภคที่มีอยู่ได้
อย่างรวดเร็ว

บุคลากรของ
โรงพยาบาล

ได้มีโอกาสทำความเข้าใจภาพรวมของ
โรงพยาบาลที่ตัวเองทำงานอยู่มากขึ้น
ได้เห็นและวิเคราะห์ภาพรวมโครงการ
ทั้งด้านกายภาพและด้านการบริหารมากขึ้น
จากที่เคยรับรู้เฉพาะพื้นที่และขอบข่ายงาน
ของตนเอง

ข้อจำกัด

เนื่องจากทางโรงพยาบาลเป็นผู้เลือกจัด
บุคลากรตัวแทนมา ทางกลุ่มผู้จัดกิจกรรม
ยังเห็นว่าตัวแทนที่เข้าร่วมกิจกรรมยังไม่
หลากหลายเท่าที่ควร

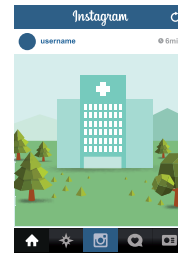

กิจกรรม โดอาร์ี่ภาพถ่าย “แะะ แล้ว แะร์”

- ใช้รูปภาพเป็นเครื่องมือในการสืบหาข้อมูลความต้องการจากผู้ใช้สอยในโรงพยาบาล
- ผู้วิจัยตั้งคำถามที่ต้องการอันเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้ใช้สอยพื้นที่นั้นๆ และให้ผู้ใช้สอยถ่ายรูปสถานที่แทนคำตอบของคำถามแต่ละข้อ และเขียนอธิบายประกอบในความรู้สึกและคำตอบของตน

คือการใช้รูปภาพเป็นเครื่องมือในการสืบหาข้อมูลความต้องการจากผู้ใช้สอยในโรงพยาบาล วิธีการดำเนินงาน คือ ผู้วิจัยตั้งคำถามที่ต้องการอันเกี่ยวเนื่องกับพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้ใช้สอยพื้นที่นั้นๆ และให้ผู้ใช้สอยถ่ายรูปสถานที่แทนคำตอบของคำถามแต่ละข้อและเขียนอธิบายประกอบในความรู้สึกและคำตอบของตนแล้วเผยแพร่ผ่านสื่อ

จากกิจกรรมนี้...ผู้ออกแบบ

ได้เห็นภาพหลายมิติจากมุมมองของคนอื่นที่สะท้อนผ่านภาพถ่าย

ผู้บริหารโรงพยาบาล

ได้รับทราบข้อมูลและความคิดเห็นหลากหลายของบุคคลากร

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ได้มีโอกาสเห็นภาพและความคิดของคนอื่นๆ บุคคลากรในโรงพยาบาลเริ่มสนใจรายละเอียดของสภาพแวดล้อมรอบตัวที่เคยมองข้ามไป หลายคนเริ่มกล้าแสดงความคิดเห็น

กิจกรรม โรงพยาบาลในฝัน

- วิธีการมีส่วนร่วมในการออกแบบที่ใช้เทคนิคการทำหุ่นจำลอง 3D-mock up ซึ่งเป็นวิธีการที่รวดเร็ว ในการสร้างวัตถุ ผลิตภัณฑ์ หรือ แบบจำลอง ที่สื่อสารถึงความคิด
- จากนั้นทีมวิจัยได้รวบรวมแบบจำลองโรงพยาบาลในฝันรวมทั้งคำอธิบายต่างๆ เพื่อนำไปประมวลผลและใช้บินแนวทางในการพัฒนาแนวคิดในการออกแบบปรับปรุงโรงพยาบาลแต่ละแห่งต่อไป นอกจากนี้คณะทำงานยังได้แจกแบบสอบถามความเห็นจากผู้ป่วยและผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ใช้พื้นที่อีกส่วนหนึ่ง

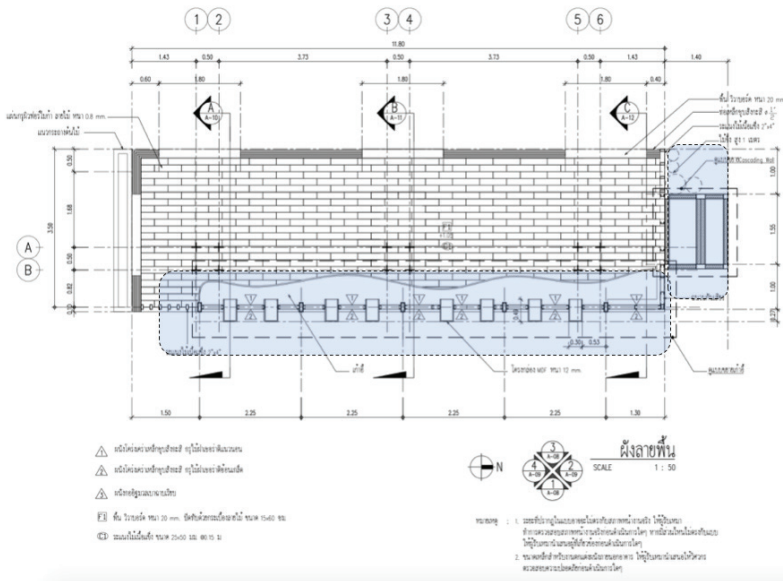
กิจกรรมโรงพยาบาลในฝัน เป็นวิธีการมีส่วนร่วมในการออกแบบที่ใช้เทคนิคการทำหุ่นจำลอง 3D-mock up ซึ่งเป็นวิธีการที่รวดเร็ว ในการสร้างวัตถุ ผลิตภัณฑ์ หรือ แบบจำลอง ที่สื่อสารถึงความคิด โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสวยงาม ความเป็นไปได้จริง และความถูกต้อง สิ่งที่สำคัญคือการแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก หรือใช้เป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายและมองเห็นภาพได้เข้าใจมากขึ้นว่าทุกคนที่เห็นจะสามารถเข้าใจได้ตรงกัน การทำ 3D-mock up นี้ ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้ใช้ร่วมกิจกรรมได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองออกมาแบบพื้นที่และสร้างสรรค์ผลงาน (generate idea) ตามความต้องการของตนเองอีกด้วย (Sanders et. al, 2010)

ผู้ใช้ร่วมกิจกรรมประกอบด้วยบุคลากรในโรงพยาบาล โดยแบ่งเป็นกลุ่มแต่ละกลุ่มประกอบด้วยบุคลากรจากแผนกและตำแหน่งงานที่หลากหลาย โดยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันทำแบบจำลอง “โรงพยาบาลในฝัน” ตามที่ต้องการ โดยทางโครงการได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำแบบจำลองด้วยวิธีง่ายๆไว้ให้ ประกอบไปด้วย ดินน้ำมัน กาว กรรไกร กระดาษ เพอร์นิเจอร์และเครื่องใช้จำลอง พับ สนามหน้า ต้นไม้จำลอง จากนั้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละกลุ่มได้นำเสนอแนวคิดและอธิบายผลงานออกแบบโรงพยาบาลในฝันของกลุ่มของตนว่าเป็นอย่างไร เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยและนักออกแบบได้เข้าใจถึงความต้องการ ความรู้สึก และ ความคาดหวังที่มีต่อแนวทางการพัฒนาของโรงพยาบาลมากขึ้น

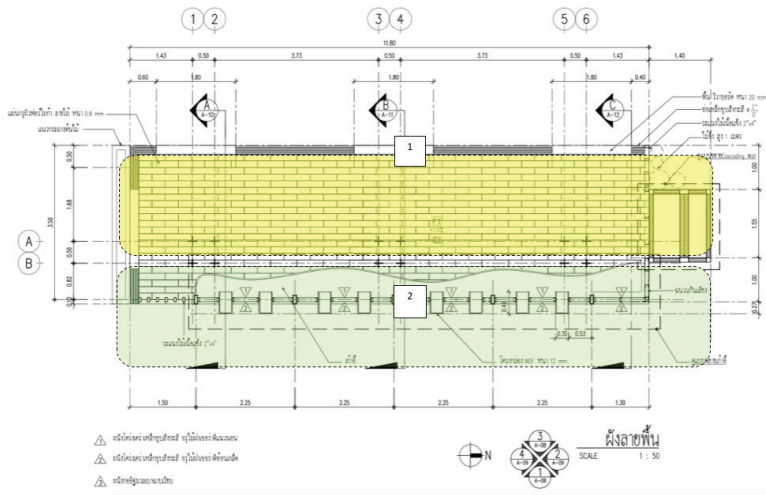
ลงมือทำ: ปฏิบัติการสร้างสุข (ภาวะ)

ลงมือทำ 1-1: ศาลาพักผ่อนสำหรับผู้ป่วยนอก SW. ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

แบบก่อสร้าง ศาลาพักผ่อนเพนกวินผู้ป่วยนอก SW. ดำเนินสะดวก (พัฒนาจากแบบร่างเบื้องต้น)

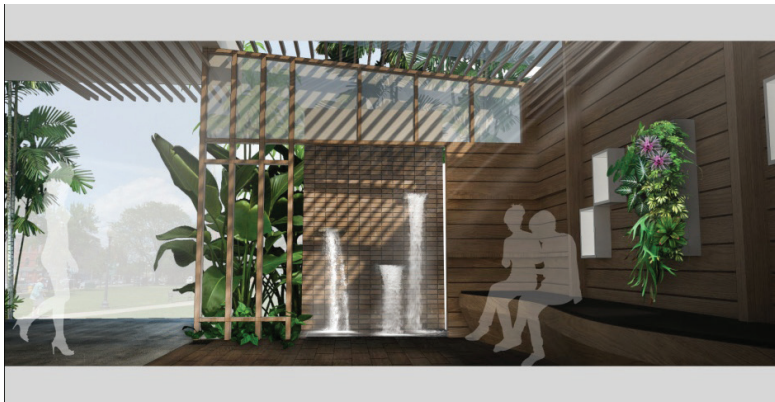
ภาพผังพื้นแสดงการจัดวางเฟอร์นิเจอร์และผนังนำตก

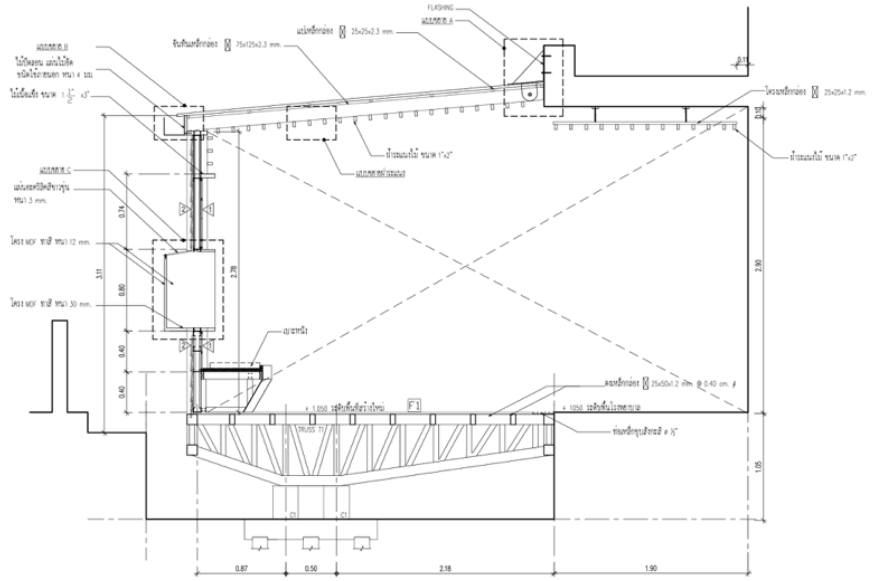
ภาพผังพื้นที่แสดงการเชื่อมต่อกับอาคารเดิมและตำแหน่งเฟอร์นิเจอร์ ศาลาพักผ่อน SW. ตำแหน่งสะดวก

การออกแบบมีแนวทางในการพัฒนาแบบดังนี้

- ทางเข้าถึงพื้นที่ใช้งาน
- การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ:
- การออกแบบลักษณะภายนอกอาคารภายใน
- การใช้พื้นที่ภายใน
- งานระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง
- ระบบโครงสร้างในการก่อสร้าง

ภาพทัศนียภาพจำลอง ศาลาพักผ่อน SW. ตำแหน่งสะดวก

- หมายเหตุ
1. รายละเอียดการก่อสร้างอาคารเป็นไปตามมาตรฐานอาคารที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
สำหรับอาคารขนาดไม่เกิน 5 ชั้น ยกเว้นกรณีอาคารที่มีลักษณะพิเศษ
ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่ระบุไว้ในกฎหมายที่กำหนด
  2. รายละเอียดการก่อสร้างอาคารเป็นไปตามมาตรฐานอาคารที่กำหนดไว้ในกฎหมาย
สำหรับอาคารขนาดไม่เกิน 5 ชั้น ยกเว้นกรณีอาคารที่มีลักษณะพิเศษ
ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่ระบุไว้ในกฎหมายที่กำหนด

รูปตัด A
SCALE 1 : 25

ภาพตัดแสดงโครงสร้างพื้นและหลังคา ศาลาพักคอย SW. ด่านเนินสะดวก

ลงมือทำ 1-2: ออกแบบป้ายและสัญลักษณ์ sw. ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

ปัญหาเรื่องป้ายของโรงพยาบาลดำเนินสะดวกในบริเวณผู้ป่วยนอก (OPD) พบว่าตำแหน่งของป้ายมีรูปแบบหลากหลายและมีจำนวนมากติดตั้งกระจายและบางป้ายมีขนาดเล็กคนไข้จึงได้ออกแบบป้ายใหม่ โดยอิงกับมาตรฐานสากลเป็นหลัก

ความสูงการติดตั้งป้ายเหนือศีรษะ

มาตรฐานอ้างอิงจาก Americans with Disabilities Act Accessible Guideline (ADAAG) กำหนดไว้ให้มีระยะสูงจากพื้นอย่างน้อย 2.03 เมตร

ขนาดตัวหนังสือ

มาตรฐานอ้างอิงจาก Americans with Disabilities Act Accessible Guideline (ADAAG) กำหนดไว้ให้ความสูงของตัวหนังสืออยู่ที่ระยะการมอง 35 ฟุตต่อ 1 นิ้ว คือหากมองในระยะ 5 เมตรตัวหนังสือควรมีขนาดสูงประมาณ 1 นิ้วและสัดส่วนของตัวหนังสือความกว้างต่อความสูงอยู่ที่ 3:5 ถึง 1:1

วัสดุพื้นผิว

พื้นผิวของป้ายสัญลักษณ์มีผลมากต่อการอ่านได้ง่ายของข้อมูลเนื้อควรหลีกเลี่ยงพื้นผิวที่มีลักษณะมันเงาเพราะอาจเกิดแสงสะท้อนได้ ทั้งนี้ในขั้นตอนการเลือกวัสดุทางโรงพยาบาลได้ร่วมออกความเห็นเพื่อใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นและสามารถซ่อมทดแทนได้ มีค่าใช้จ่ายไม่สูงสะดวกกับการดูแลรักษา

ความแตกต่างของสี

ป้ายสัญลักษณ์ควรมีความแตกต่างของสีที่ชัดเจนระหว่างข้อมูลเนื้อหาบนป้ายกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ ตัวอย่างสีที่เหมาะสม เช่น สีเขียวเข้มหรือน้ำเงินเข้มเป็นพื้นหลัง และตัวหนังสือสีขาวทั้งนี้ในระหว่างการออกแบบป้ายข้อมูลต่างๆ โครงการได้ขอความเห็นและคำแนะนำจากผู้ให้บริการคือทางแพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาลโดยทางโรงพยาบาลดำเนินสะดวกต้องการให้ใช้ป้ายสีฟ้าเพื่อให้เข้ากับสีของโรงพยาบาล และเพนทอนที่เคยทำไว้แล้วป้ายที่ออกแบบจึงมีสีฟ้าโดยมีตัวหนังสือสีน้ำเงินเข้มให้ได้ความต่าง (contrast) สีของพื้นภาพและสีของตัวหนังสือเป็นค่าอย่างต่ำ 70% ตามมาตรฐาน ADAAG ทั้งนี้ในส่วน OPD ซึ่งมีความหลากหลายของป้ายมากและมีการซ้อนกันเชื่อมกันทางโครงการจึงแนะนำให้หยุดป้ายในตำแหน่งที่สำคัญเท่านั้น

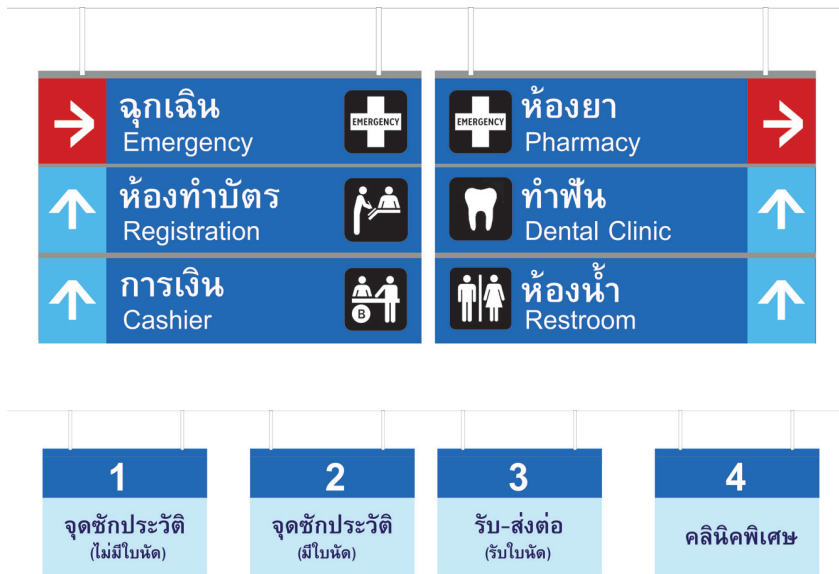
สัญลักษณ์บนป้าย

ทางโครงการได้ทำการศึกษาหามาตรฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและได้นำสัญลักษณ์ Universal Symbol in Healthcare ที่เกิดจากความร่วมมือในการวิจัยของโครงการ Hablamos Juntos ภายใต้ Robert Wood Johnson Foundation ที่ UCSF Fresno Center for Medical Education and Research เป็นหลักอ้างอิงโดยเน้นไปที่การใช้สัญลักษณ์สำหรับพื้นที่ที่มีการใช้สอยที่เข้าใจกันอยู่แล้ว เช่น ห้องน้ำห้องฉุกเฉินโทรศัพท์และส่วนลงทะเบียน ส่วนพื้นที่ที่มีการใช้สอยเฉพาะทางการแพทย์ไม่ได้ใช้สัญลักษณ์เพราะจำเป็นต้องมีการทดสอบความเข้าใจสัญลักษณ์ของผู้ใช้บริการ ซึ่งระยะเวลาการทำงานของโครงการไม่เพียงพอ

ข้อมูลป้าย

รายชื่อของป้ายที่บอกตำแหน่งห้องและแผนกต่างๆในโรงพยาบาลดำเนินสะดวกเน้นส่วนปฏิบัติงานใน OPD เป็นหลักโดยมีรูปแบบดังนี้

ภาพตัวอย่างป้ายบอกทางสำหรับ sw. ดำเนินสะดวก

ลงมือทำ 2-1: ปรับปรุงพื้นที่ให้บริการผู้ป่วยนอก (OPD) โรงพยาบาล แหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

ภาพสภาพแวดล้อมปัจจุบัน แผนกผู้ป่วยนอก SW. แหลมฉบัง

พื้นที่ให้บริการผู้ป่วยนอก (OPD) มีปริมาณผู้ใช้ต่อวันค่อนข้างมากโดยเฉพาะในช่วงเช้า พบปัญหาความแออัด และความไม่สะดวกสบายในการให้บริการแก่ผู้ป่วยและเจ้าหน้าที่ อีกทั้งเป็นจุดบริการจุดแรกของโรงพยาบาลที่ต้อนรับผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ ตัวแทนผู้บริหารและบุคลากรผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากโรงพยาบาลแหลมฉบังจึงได้ลงมติเห็นควรให้โครงการทำการปรับปรุงพื้นที่บริการผู้ป่วยนอก (OPD) เป็นลำดับแรกเพื่อแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายพื้นที่ที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งานและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในอาคารเพื่อการเยียวยาให้มากขึ้น ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลต่อสุขภาพของผู้ใช้ และนำไปใช้ประกอบการสร้างเกณฑ์ในการออกแบบ สรุปได้ดังนี้

- การจัดพื้นที่ใช้สอย เช่น ปรึกษาคำถามไม่เพียงพอของพื้นที่ให้บริการ และการช้อนกับของพื้นที่บริการแต่ละแผนกย่อย เป็นต้น

- ทางสัญจร ไม่ชัดเจนและมีการจัดวาง เพอร์นิเจอร์บางส่วนรุดล้ำเส้นทางสัญจร

- สภาวะภายในอาคาร เช่น ปรึกษาคำถามการควบคุมเสียง แสงสว่าง อุณหภูมิการระบายอากาศ รวมถึงการสร้างบรรยากาศผ่อนคลาย

โครงการสรุปแผนในการออกแบบปรับปรุง แผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลแหลมฉบัง ดังนี้

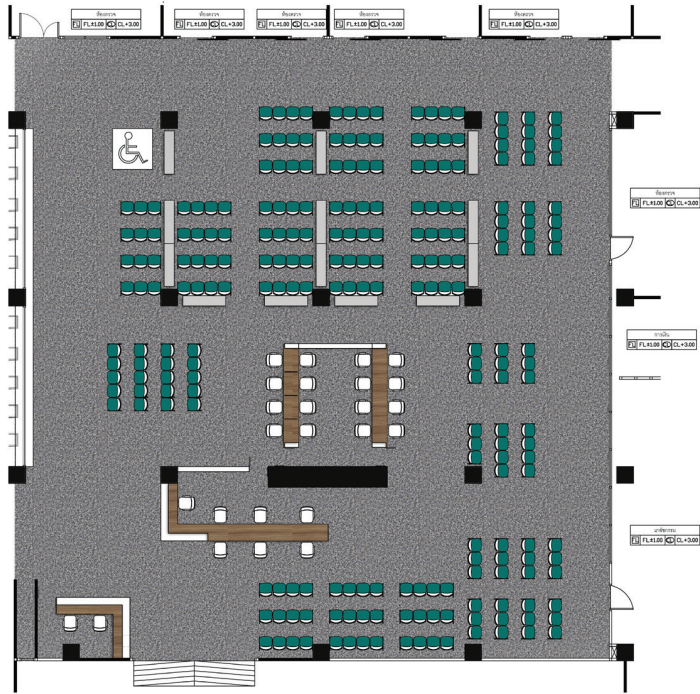
1. จัดตำแหน่งของจุดให้บริการใหม่ โดยมีลำดับในการให้และรับบริการดังนี้(1) จุดประชาสัมพันธ์/ผู้ป่วยมีนัด (2) จุดคัดกรองผู้ป่วย/แผนกเวชระเบียน(3) จุดรอพบแพทย์ และพักคอย (4) เคาน์เตอร์พยาบาลหน้าห้องตรวจ/พบแพทย์(5) จุดให้คำปรึกษาหลังพบแพทย์ (6) แผนกการเงิน/จุดชำระเงิน (7) แผนกเภสัชกรรม/จุดรอรับยา

2. เพิ่มพื้นที่พักคอยที่สร้างความผ่อนคลาย โดยเน้นการสร้างบรรยากาศการพักผ่อนมากกว่าการพักรอ สร้างความผ่อนคลายและลดความเครียดให้กับผู้ป่วยและญาติรวมถึงการเพิ่มพื้นที่พักคอยของรถเข็นและเตียงผู้ป่วยให้ชัดเจนและเป็นสัดส่วนมากยิ่งขึ้น โดยใช้สัญลักษณ์ที่พื้นช่วยแบ่งแยกการใช้พื้นที่ให้ชัดเจน

3. รวมพื้นที่ให้บริการหลักเพื่อความสะดวกในการให้และรับบริการ

4. ปรับระบบการสัญจร

แบบร่างการปรับปรุงภาพแวดล้อมของแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลแหลมฉบัง นั้น มีได้เน้นที่การเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเดิมทั้งหมด แผนกการดำเนินงานอยู่ในขอบเขตที่สามารถจัดการได้ในงบประมาณและระยะเวลาที่เหมาะสม อีกทั้งยังได้มุ่งเน้นการจัดการหรือเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่หากคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อพฤติกรรมของผู้ใช้พื้นที่ด้วย ทั้งผู้ให้และรับบริการอาจต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง โดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อที่จะสามารถใช้พื้นที่และดำรงตนอยู่ได้อย่างกลมกลืน ซึ่งสิ่งนี้จะนำไปสู่การสร้างสภาวะที่แท้จริงสำหรับพื้นที่โรงพยาบาลแหลมฉบัง

ภาพผังพื้นที่แผนผู้ป่วยนอกที่ได้รับการออกแบบใหม่

โครงการจึงเสนอแบบในขั้นสุดท้าย เพื่อนำไปสู่การสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อ
 สุขภาวะของโรงพยาบาลแหลมฉบัง โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่อไปนี้

1. การจัดผังการใช้พื้นที่ในภาพรวม (Spatial Arrangement)
2. การรวมจุดและพื้นที่ให้บริการ (One stop service counter)
3. พื้นที่พักผ่อนและเผยแพร่ความรู้ (Information and Knowledge sharing)

ภาพทัศนียภาพจำลอง ภายในแผนกผู้ป่วยนอก SW. แหลมฉบัง

แนวทางออกแบบเน้นการแก้ไขหรือปรับปรุงในส่วนของพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในภาพรวม เช่น การปรับเปลี่ยนตำแหน่งและทิศทางของเก้าอี้ที่นั่ง ซึ่งส่งผล ถึงการสัญจรและการใช้พื้นที่โดยรวม เป็นต้น คำนี้ถึงถึงการดำเนินงานที่สามารถจัดการ ได้ภายในกรอบระยะเวลาการดำเนินงานที่เหมาะสมเป็นหลักและสร้างผลกระทบต่อ การดำเนินกิจกรรมในปัจจุบันของโรงพยาบาล การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในครั้งนี้ มีได้เน้นการสร้างสุขภาวะโดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมแก่ผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการเท่านั้น แต่ยังคงคำนึงถึงเจ้าหน้าที่หรือผู้ให้บริการ ที่ต้องใช้เวลาที่ดังกล่าวได้อย่างมีความสุขด้วย

ลงมือทำ 2-2: ออกแบบป้ายและสัญลักษณ์ sw. แหลมฉบัง

โรงพยาบาลแหลมฉบังรองรับผู้ป่วยทั้งชาวไทย รวมถึงชาวต่างชาติ เช่น ชาวทิเบตที่เข้ามาทำงานในบริเวณใกล้เคียง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ป้ายที่มีภาษาอังกฤษอยู่ในป้ายเดียวกับภาษาไทย การออกแบบป้ายอ้างอิงจากค่ามาตรฐานสากลเป็นหลัก เช่นเดียวกับงานของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก แต่รูปแบบ ประเภท ตำแหน่ง และจำนวนของป้ายต่างกันไปตามความต้องการของโรงพยาบาล ทั้งนี้ในระหว่างการออกแบบป้ายข้อมูลต่างๆ ทางโครงการได้ขอความเห็นและคำแนะนำจากผู้ให้บริการคือทางแพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาลเป็นระยะ โดยทางโรงพยาบาลแหลมฉบังเลือกใช้ป้ายสีเขียวเพื่อออกแบบจึงเลือกใช้สีเขียวโดยให้มีตัวหนังสือสีขาวเพื่อให้ได้ความต่าง (contrast) สีของพื้นภาพและสีของตัวหนังสือเป็นค่า 70% ตามมาตรฐาน ADAAG

ด้านสัญลักษณ์ประกอบเพื่อช่วยในการสื่อสาร คณะผู้ออกแบบเน้นไปที่การใช้สัญลักษณ์สำหรับพื้นที่ที่มีการใช้สอยที่เข้าใจกันอยู่แล้ว เช่น ห้องน้ำ ห้องฉุกเฉินโทรศัพท์ ลงทะเบียน

รายชื่อของป้ายที่บอกตำแหน่งห้องและแผนกต่างๆในโรงพยาบาลแหลมฉบังทางโรงพยาบาลเป็นผู้เสนอรายชื่อและแจ้งตำแหน่งในการติดป้าย ทั้งนี้ป้ายจะเรียงตามลำดับการให้บริการนอกจากนี้ผู้ออกแบบได้จัดทำแผนผังโรงพยาบาลเพื่อติดตั้งในส่วน OPD เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้เข้าใช้บริการ ทั้งนี้การจัดตำแหน่งข้อมูลบนป้ายจะเรียงลำดับตามการเข้าถึงแผนกและห้องต่างๆ

จุด A

ห้องตรวจเลือด-ปัสสาวะ
ห้องผ่าตัด
อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม
กายภาพบำบัด
คลินิกให้คำปรึกษา
คลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
คลินิกโรคเบาหวาน-ความดันโลหิตสูง

จุด B

คลินิกโรกระบบทางเดินหายใจ
ห้องตรวจเลือด-ปัสสาวะ
ห้องผ่าตัด
กายภาพบำบัด
งานการจัดการ (ฝ่ายบริหาร)
คลินิกให้คำปรึกษา
คลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ทันตสาธารณสุข
ห้องคลอด-หลังคลอด

ตำแหน่ง A

↑	ตรวจเลือด-ปัสสาวะ Laboratory	คลินิกให้คำปรึกษา Consultation Clinic	↑
↑	ห้องผ่าตัด Operation room	คลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม Behavior Modification Clinic	↑
↑	งานชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม Occupational Health and Environment	คลินิกโรคเบาหวาน-ความดัน Diabetes-Hypertension Clinic	↑
↑	กายภาพบำบัด Physical Therapy	คลินิกโรกระบบทางเดินหายใจ Respiratory Clinic	↑

ตำแหน่ง B

↑	ตรวจเลือด-ปัสสาวะ Laboratory	คลินิกให้คำปรึกษา Consultation Clinic	↑
↑	ห้องผ่าตัด Operation room	คลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม Behavior Modification Clinic	↑
↑	กายภาพบำบัด Physical Therapy	ทันตสาธารณสุข Dental Public Health	↑
↑	งานการจัดการ (ฝ่ายบริหาร) Administrative Department	คลินิกโรกระบบทางเดินหายใจ Respiratory Clinic	↑

ภาพตัวอย่างป้ายสำหรับ SW. ๓๒๓๐๖๖

จุด C

อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม
 ภาพถ่ายบำบัด
 แพทย์แผนไทย
 คลินิกเชลล์
 คลินิกเพื่อนศรีราชา
 คลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 คลินิกโรคเบาหวาน-ความดันโลหิตสูง
 งานการจัดการ (ฝ่ายบริหาร)

จุด D

คลินิกเชลล์
 ภาพถ่ายบำบัด
 ห้องการเงิน
 คลินิกโรคเบาหวาน-ความดันโลหิตสูง
 ห้องจ่ายยาคลินิกพิเศษ
 คลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จุด E

ลงทะเบียนผู้ป่วยใหม่
 คลินิกโรคระบบทางเดินหายใจ
 ห้องตรวจเลือด-บิลสวาท
 คลินิกสุขภาพจิต
 คลินิกให้คำปรึกษา
 คลินิกเพื่อนศรีราชา

จุด F

งานการจัดการ (ฝ่ายบริหาร)
 คลินิกสุขภาพจิต
 คลินิกให้คำปรึกษา
 คลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
 กั้นตาสารณสุข
 คลินิกโรคเบาหวาน-ความดันโลหิตสูง

จุด G

งานการจัดการ (ฝ่ายบริหาร)
 คลินิกเชลล์
 คลินิกเพื่อนศรีราชา
 คลินิกสุขภาพจิต

ตำแหน่ง F

↑	คลินิกให้คำปรึกษา Consultation Clinic	ทันตสาธารณสุข Dental Public Health	↑
↑	คลินิกสุขภาพจิต Mental Health Clinic	คลินิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรม Behavior Modification Clinic	↑
↑	งานส่งเสริมสุขภาพ Health Promotion Department	คลินิกโรคเบาหวาน-ความดัน Diabetes-Hypertension Clinic	↑
↑	งานการจัดการ (ฝ่ายบริหาร) Administrative Department		↑

ภาพตัวอย่างป้ายสำหรับ SW. 11หลมดบัง

ถอดบทเรียนการทำงาน: เรียนรู้จากประสบการณ์

เมื่อได้ร่วมทำกิจกรรมกับผู้ใช้พื้นที่โรงพยาบาลชุมชนทั้งสองแห่งและร่วมงานในกระบวนการออกแบบกับตัวแทนจากพหุสาขาอาชีพ พู้ออกแบบได้รับประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพที่น่าสนใจหลายประการ

1. เราได้เห็นการนำแบบโรงพยาบาลมาตรฐานที่ออกแบบจากส่วนกลางไปใช้ที่บริบทที่ต่างกัน แบบที่โรงพยาบาลได้รับมาเปรียบเสมือนกล่องเปล่าที่ผู้ดำเนินการในพื้นที่สามารถนำไปปรับใช้และจัดการพื้นที่เอง แต่ในระดับปฏิบัติการ เมื่อต้องจัดการพื้นที่ใช้งานในโรงพยาบาล บุคลากรของโรงพยาบาลไม่ได้มีความรู้หรือมีที่ปรึกษาด้านการออกแบบและจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการใช้งานพื้นที่จึงอาจไม่เต็มประสิทธิภาพหรือเกิดอุปสรรคในการให้บริการแก่ผู้ใช้งาน

2. กลุ่มพู้ออกแบบเอง เมื่อได้ลงมือปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่มีบริบทต่างกันก็ได้ข้อมูลจำเป็นอันหลากหลายจากประสบการณ์ของผู้ใช้พื้นที่จริง ข้อมูลบางอย่างทำให้ต้องปรับงานออกแบบให้ต่างไปจากแนวทางมาตรฐาน เช่น การจัดทำแผนผังเคาน์เตอร์บริการซึ่งไม่ได้เป็นไปตามลำดับการทำงานทั้งหมดแต่ต้องปรับบางส่วนให้เหมาะกับความสัมพันธ์ของบุคลิกปฏิบัติงานด้วย ในทางตรงกันข้ามพู้ออกแบบได้มีโอกาสนำเสนอประโยชน์ของการใช้ศาสตร์ในการออกแบบสิ่งแวดล้อมให้แก่บุคลากรของโรงพยาบาล

3. การทำงานร่วมกับพหุสาขาอาชีพ พบว่าความเห็นและความต้องการของบุคลากรมีความแตกต่างและหลากหลายแม้จะอยู่ในโรงพยาบาลเดียวกันจึงเป็นหน้าที่ของพู้ออกแบบที่ต้องวิเคราะห์ข้อมูล และใช้ความรู้ในการออกแบบเพื่อเสนอสิ่งที่เหมาะสมกับบริบทของโรงพยาบาลแต่ละแห่ง

งานที่โครงการดำเนินการไปนั้นได้สะท้อนกลับไปที่วัตถุประสงค์การสร้างสุขภาวะในสถานพยาบาลดังนี้

1. งานสร้างเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน

การจัดระบบเคาเตอร์ให้บริการ จุดบริการข้อมูลและป้ายข้อมูล เป็นงานที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของโรงพยาบาล ลดภาระงานผู้ให้บริการ และลดระยะเวลาการรอใช้บริการของผู้เข้ารับบริการ ทำให้การดำเนินการรักษาพยาบาลสะดวกและรวดเร็วขึ้น

2. งานพัฒนาคุณภาพชีวิต

การปรับปรุงพื้นที่พักคอย การออกแบบป้ายบอกเส้นทาง และการปรับระบบคิว ล้วนแต่เป็นงานที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยลดความเครียดของทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ลดความหงุดหงิด และความวิตกกังวล รวมถึงการสร้าง ความรู้สึกของภาระควบคุม (a sense of control)

3. งานพัฒนาประสิทธิภาพการรักษา

ด้วยข้อจำกัดของเวลาและงบประมาณทำให้งานที่โครงการนี้เข้าไปทำยังไม่ได้จัดการกับพื้นที่เพื่อการรักษาโรคโดยตรง อย่างไรก็ตามการปรับปรุงพื้นที่เพื่อช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพการให้บริการและการสร้างสรรคสิ่งแวดล้อมเพื่อลดความกังวลของผู้เข้ารับบริการก็น่าจะมีผลต่อบางต่อประสิทธิภาพการรักษาไม่มากนักน้อย

เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษ

- Agency for Healthcare Research and Quality. (2005) Fact Sheet: 30 Safe practices for better health care. AHRQ Publication No.05-P007. March 2005. <http://www.ha.or.th/ha2010/upload/processBasic/htmlles/78-5583-0.pdf> เข้าถึง 30 มีนาคม 2556.
- Blomkvist, V., Ericksen CA, Theorell T, Ulrich R, Rasmanis G. 2005. Acoustics and Psychosocial Environment in Intensive Coronary Care. *Occ Environmental Medicine*, 62 (3), e1
- Bonfort, M. (2006). "OpenDoor The design of a co-produced health and social care service in Grimsby". (Retrieved from [http://www.thebiglifegroup.com/userles/le/Open%20Door/open%20door%20report%20\(ebook\).pdf](http://www.thebiglifegroup.com/userles/le/Open%20Door/open%20door%20report%20(ebook).pdf) on March 24, 2013).
- Brown, B., Wright, H., Brown, C. (1997) A Post-Occupancy Evaluation of Wayding in a Pediatric Hospital: Research Findings and Implications for Instruction. *Journal of Architectural and Planning Research* 14:1 (Spring, 1997): 35
- Carpman, J.R., Grant, M.A., Simmons, D.A. (1986) Design that cares: Planning health facilities for patients and visitors. Chicago, IL: American Hospital Association.
- Carpman, J. & Grant, M. (1993). Design that cares: Planning health facilities for patients and visitors (2nd ed.). Chicago: American Hospital Publishing.
- Carpman, J., and Grant, M. (2001). Design that cares. San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Fick, D., and Vance, G. (2008). Mind the gap: How same-handed patient rooms and other simple solutions can limit leaks and cut patient room noise. *Healthcare Design* 8(3), 29–33.
- Fulton Suri, J. (2003). Empathic design: Informed and inspired by other people's experience. In I. Koskinen,
- Geimer-Flanders, J. (2009). Creating a Healing Environment: Rationale and Research Overview, *Cleveland Clinic Journal of Medicine*, April 2009, 76(2), 66-69
- Griffith, C. (2007, July 29). Patients to enjoy hotel-style room service. In St Mary's Medical Center North: The hospital of the future opens August 14, 2007. Special supplement. *Knoxville News Sentinel*, pp. 1–15.
- Grunden N., Hagood C. (2012). Lean-led hospital design: creating the efficient hospital of the future.
- Huelat, B. J (2004). The Elements of a Caring Environment - Waynding. *Healthcare Design Magazine* Cleveland, OH: Medquest Communications, September
- Ideo (2002). "Ideo's design cure" in *Metropolis Magazine*. (Retrieved from www.ideo.com on March 24, 2001).
- K. Battarbee, & T. Mattelmki (Eds.), *Empathic design: User experience in product design* (pp. 51-58). Helsinki, Finland: Edita IT Press.
- Kouprie, M.L, and Visser, F.S. (2009). A framework for empathy in design: Stepping into and out of the user's life. *Journal of Engineering Design*, 20(5): 437-448

- Levine M., Marchon I., Hanley G. (1984). The placement and misplacement of you-are-here maps. *Environment and Behavior* 16:139-157.
- Liebrock C., Terry J.E. (1999). *Beautiful Universal Design*, New York: John Wiley and Sons.
- Marberry, S. (2007). Building according to the evidence: Seven essential steps ensure that new construction will improve your organization. (Retrieved on January 3, 2009, from http://www.hhnmag.com/hhnmag_app/jsp/articledisplay.jsp?dcrpath=HHNMAG/Article/data/08AUG2007/070828HHN_Online_Marberry&domain=HHNMAG)
- McCullough, C. (2010). *Evidence-based design for healthcare facilities*. Indianapolis: Renee Wilmeth
- Miller, D. (2005) *Going Lean in Health Care*. Cambridge: Institute for Healthcare Improvement (Retrieved from <http://www.enrnet.org/Practice/upload/GoingLeaninHealthCareWhitePaper.pdf> on March 2, 2013)
- Mourshed, M. & Zhao, Y. (2012) Healthcare providers' perception of design factors related to physical environments in hospitals. *Journal of Environmental Psychology* 32 (2012) 362-370.
- Montello, D.R. (1991). Spatial orientation and the angularity of urban routes: A field study. *Environment and Behavior*. 23: 47-69.
- O'Neill, M.J. (1991a) Evaluation of a conceptual model of architectural legibility. *Environment and Behavior*. 23: 259-284.
- O'Neill, M.J. (1991b) Effects of signage and floor plan configuration on wayfinding accuracy. *Environment and Behavior* 23: 553-574.
- Passini, R. E. (1984) *Wayfinding in Architecture*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Pilosofo, P.N. (2005) Planning for Change: Hospital Design Theories in Practice. *The Academy Journal. Academy of Architecture for Health* 8: 6-16 (Retrieved from http://info.aiaa.org/journal_aah.cfm?pagename=aah_jrnl_20051019_change&dsp=1&abstract=abstract [11/22/2010 4:42:32 PM])
- Preiser, Wolfgang F.E. (2005). Evaluating universal design performance. *Assessing building performance*. In Wolfgang F.E. Preiser and Jacqueline C. Vischer (eds.). Chennai: Elsevier.
- Preiser, Wolfgang F.E. and Smith, Korydon H. (eds). (2011). *Universal design handbook*. (2nd edition). New York: Mc. Graw Hill.
- Reiling, J. (2006) Safe design of healthcare facilities. *Qual Saf Health Care* 2006; 15 (Suppl 1):i34-40.
- Rijin, H.V., & Stappers, P.J. (2008). Expressions of ownership: Motivating users in a co-design process. In *proceeding for the Tenth Anniversary Conference on Participatory Design*.
- Rijin, H.V., Hoof, J.V., and Stappers, P.J. (2010). Designing leisure products for people with dementia: Developing the "Chitchatters" game. *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias*, 74-88.. Robert F.Carr. *Hospital. Whole Building Design Guide*. <http://www.wbdg.org/design/hospital.php>

- Sanders, E.B.N., & Stappers, P.J. (2008). Co-creation and the new landscape of design. *CoDesign*, 4(1), 5-
Samueli Institute. Optimal Healing Environments. (Available at: www.siib.org/research/research-home/optimal-healing.html. Accessed February 21, 2013.)
- Shumaker S.A., Pequegnat W. (1989) Hospital design, health providers, and the delivery of effective health care. In EH Zube and GT Moore (Eds.), *Advances in environment, behavior, and design* Vol. 2. New York: Plenum, pp.161-198.
- Shumaker S.A., Reizenstein J.E. (1982) Environmental factors affecting inpatient stress in acute care hospitals. In G Evans (Ed.), *Environmental stress*. New York: Cambridge University Press, pp. 179-223.
- Srintip. 2554. เรืองนำรัฐ Universal Design: การออกแบบเพื่อคนทั้งมวล. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. http://www.thaihealth.or.th/partner/partner_stor/22080. (เข้าถึงข้อมูล พฤศจิกายน 2555).
- Stankos, M., and Schwarz, B. (2007). Evidence-based design in healthcare: A theoretical dilemma. *Design and Health* 1(1), 1-15.
- Stoller, J.K. (1988) A physician's view of hospital design: The impact of verticality on interaction. *Architecture* 77:121-122.
- Teerachai Moortt Suksod. (2553). การออกแบบเพื่อทุกคน – Universal Design. GotoKnow - ศิลปะการออกแบบ. <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/358762>. (เข้าถึงข้อมูล พฤศจิกายน 2555).
- The Center for Health Design. (2009). Denition of evidenced-based design. Retrieved on January 10, 2009, from http://www.healthdesign.org/aboutus/mission/EBD_denition.php
- Thomas, L. R. (2007, August 14). Patient rooms also accommodate family members. *St. Mary's Medical Center North: The hospital of the future opens August 14, 2007. Knoxville News Sentinel*, p. 7.
- Tidd, J., Besseant, J. and Pavitt, K. (2005), "User-Led Innovation". Retrieved from www.wileyurope.com/college/tidd on March 24, 2013.
- Trites D.K., Galbraith F.D., Sturdavant M., Leckwart J.F. (1970) Inuence of nursing-unit design on the activities and subjective feelings of nursing personnel. *Environment and Behavior* 2:303334. Tye Farrow and Sharon VanderKaay. *Design Quality Standards: Intangibles that brings hospitals to life*. <http://www.worldhealthdesign.com/Design-Quality-Standards-Intangibles-that-bring-hospitals-to-life.aspx>
- Ulrich R, Zimring C, et al.(2004) *The Role of the Physical Environment in the 21st Century Hospital*. Princeton, N.J.: Robert Wood Johnson Foundation;. Available at: www.healthdesign.org/research/reports/physical_envron.php. Accessed February 19, 2013.
- Ulrich R.S. (1984). View Through a Window May Inuence Recovery From Surgery. *Science*, 224 (4647): 420-1.
- Ulrich, R.S. (1991). Effects of health facility interior design on wellness: Theory and recent scientific research, *Journal of Health Care Design*, 3: 97-109.

Van den Berg A., Koole S.L., Van der Wulp N.Y. (2003). Environmental Preference and Restoration: How Are They Related? *Journal of Environmental Psychology*, 23 (2): 135-46

Wright, P., & McCarthy, J. (2005). The value of the novel in designing for experience. In A. Pirhonen, C. Roast, P. Saariluoma, & H. Isom (Eds.), *Future interaction design* (pp. 9-30). London, UK: Springer-Verlag.

เอกสารอ้างอิงภาษาไทย:

वलน้อย นุจนวงศ์ และนันทิณี นิยมทรัพย์. 2545. การออกแบบภายในอาคารเพื่อคนพิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถานีรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน). (2549) มาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ ฉบับเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ธันวาคม 2549.

สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2537. คู่มือการออกแบบอาคารสำหรับคนพิการ. กรุงเทพฯ:สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.

สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์. มปป. คู่มือการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับทุกคน. กรุงเทพฯ:สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สภากาชาดไทย และสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. มปป. คู่มือฉบับแม่ข่ายการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับคนพิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2552. คู่มือกฎหมายการปฏิบัติงานเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

สำนักส่งเสริมศักยภาพและสิทธิ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2553. ตัวอย่างที่ดีในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการและคนทุกวัย. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมศักยภาพและสิทธิ.

อวยชัย วุฒิมิตรี. 2551. การออกแบบโรงพยาบาล *General Hospital Design* (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เว็บไซต์อ้างอิง

http://www.wpi.edu/Pubs/E-project/Available/E-project-031105_234749/unrestricted/Addressing_Waynding_at_Bumrungrad_Hospital.pdf (28 กุมภาพันธ์ 2556)

http://usir.salford.ac.uk/3411/1/2009_Waynding.pdf (28 กุมภาพันธ์ 2556)

